En studie i finlandssvenskars internetanvändning

- språkval i digitala miljöer

Avhandling pro gradu

Helsingfors universitet

Humanistiska fakulteten

Avdelningen för finskugriska och nordiska språk

HELSINGFORS UNIVERSITET

Markus Söderman

Handledare: Lieselott Nordman & Laszlo Vincze

Mars 2018

Innehåll

Förord ... 3

1 Inledning ... 3

2 Syfte och frågeställning ... 5

3 Teoretisk bakgrund ... 7

3.1 Svenska språket och finlandssvenskarna ... 7

3.1.1 Svenskan i Finland ... 8

3.1.3 Finlandssvenskarna ... 10

3.1.3 Sammanfattning ... 15

3.2 Språkval och minoriteter ... 16

3.2.1 Språk ur ett sociologiskt och socialpsykologiskt perspektiv ... 16

3.2.2 Språklig social kontext ... 18

3.2.3 Minoritetsspråk i den digitala åldern ... 19

3.3 Människa-datorinteraktion ... 21

3.3.1 Webbsidor – användargränssnitt och användarupplevelse ... 22

3.3.2 Standarder och rekommendationer ... 25

3.3.3 Sökmotorer ... 26

3.3.4 MDI – sammanfattning ... 27

3.4 Tidigare forskning ... 28

4 Material och metod ... 31

4.1 Datainsamling och informanterna ... 31

4.2 Bearbetning av data ... 32

5 Analys ... 36

5.1 Etiska överväganden ... 37

5.2 Testet ... 37

5.2.1 Webbplatser ... 40

5.2.3 Enkäten ... 49

5.3 Informanterna 52

5.4 Kvantitativ analys av data 53

5.5 Tillförlitlighet 60

5.6 Diskussion 61

6 Framtida forskning 63

Källförteckning 64

Tabellförteckning 67

Figurförteckning 67

Bilagor 68

Förord

Att få information på minoritetsspråk kan vara svårt. Att få information på ett vårdat skrivet språk kan vara ännu svårare. Det är något jag fått lära mig som inflyttad från Sverige till Finland då jag kommit i kontakt med det svenskspråkiga Finland och levt i en högst finlandssvensk kontext. Något jag märkt av är att nivån på svenskan varierar väldigt mycket beroende på vem som är avsändare och inom vilket forum texten ska fylla en funktion.

Då jag flyttade till Finland talade jag bara svenska och engelska trots min sverigefinska bakgrund med en förälder från Finland. Det gjorde att jag var väldigt mån om att få så mycket information på svenska som möjligt, vilket ibland var väldigt svårt eftersom jag till en början bodde i Tammerfors, en enspråkigt finsk stad[1]. När jag senare på grund av jobb flyttade till den tvåspråkiga huvudstadsregionen kom jag på riktigt i kontakt med den finlandssvenska vardagen och kontexten. Skillnaden var även att dokument från staden ämnade för kommuninvånarna började finnas på svenska samt att jag fick börja ta del av mina finlandssvenska kollegers erfarenheter av att leva på svenska i Finland.

Jag har lärt mig att finlandssvenskar inte är en homogen grupp. Tvärtom så är finlandssvenskar en rätt splittrad grupp där vissa lever sina liv helt på svenska och i majoritet (exempelvis i Närpes), medan andra lever helt i en minoritetskontext (exempelvis ovan nämnda Tammerfors). Viljan och kanske den individuella förmågan att leva på svenska verkar också variera stort mellan finlandssvenskarna och det är därför jag också valt att fokusera på vad som kan ligga till grund för finlandssvenskars språkval i kontakt med det språkligt varierande finska samhället.

1 Inledning

Internet och digital uppkoppling blir allt mer viktigt och oumbärligt i det moderna samhället och man kan se att ha i alla fall grundläggande kunskaper i att använda internet och digital teknologi blir allt mer ett måste i västvärlden. I Finland syns det bland annat att alla gymnasie-elever måste

[1] Juridiskt enspråkig, men med en betydande svenskspråkig närvaro i form av skola, samt förenings- och kulturliv.

ha tillgång till egen bärbar dator och att allt fler studentexamensprov övergår från att skrivas med papper och penna till att skrivas på dator. Att kunna använda en dator börjar bli en kunskap som kan jämföras med att gå och handla själv i en dagligvarubutik eller beställa en tågresa någonstans, alltså en helt oumbärlig kunskap att besitta. Det digitala samhället är som Castells (1996:4) hävdar skapat av samhället utgående från *behov, värderingar* och *intressen* kan inte ses som en självständig entitet eller institution utan är mer som ett globalt torg där människor umgås, handlar och tar del av och skapar underhållning. Samtidigt som internet skapar en massa möjligheter för kommunikation och digitalisering av tjänster gör även sig samhällets baksidor påminda då inte bara de positiva delarna av samhället digitaliseras utan även de negativa i form av digitaliserad kriminalitet.

Den här förändringen skapar nya utmaningar och möjligheter för människor i allmänhet och språkliga minoriteter i synnerhet då det uppstått en helt ny digital domän som måste erövras och förvaltas. Engelskan är sedan länge det absolut mest dominerande språket på internet och används flitigt av engelska L2-talare. Engelskans dominans kan förklaras med att språket hade försprång då internet och internets föregångare, ARPANET, skapades i USA i en engelskspråkig kontext (för en historik om internets historia se Leiner & al. 2009) samt att de första kommersiella internetleverantörerna uppstod i samma land. Det innebär att engelskan haft ett rejält försprång som språk på internet och de som i internets begynnelse ville ta del av något på plattformen i regel var tvungna att göra det på engelska eller skapa något själv.

Den uppkopplade digitala världen kan komma att bestå så länge människor och samhället består även om internets utformning och användningsområden kan ha bytt skepnad, speciellt då det så kallade *sakernas internet* håller på att växa fram, där internet används mellan elektroniska apparater och inte av människor. Det i sig betyder att människan måste anpassa sig till detta nya levnadsparadigm eller i värsta fall hamna utanför det moderna samhället.

I takt med att samhället blivit och blir mer digitalt måste även traditionell forskning sätta fokus på den digitala världen. Det är både i frågai fråga om metod för att skapa nya verktyg för att mäta och observera den digitala världen, samt även att man samlar in mer digitalt material och utvärderar det mänskliga språket utifrån informationssamhällets digitala premisser. När samhället digitaliseras så gör även våra språk det då vi hittar på nya sätt att kommunicera både till form och innehåll. Att vi tidigt kan upptäcka trender vad gäller språk digitalt kan vara en ödesfråga för

många mindre resursstarka språk som fungerande språk i den moderna världen genom att identifiera problemställningar och finna lösningar på de problem mindre resursstarka språk har.

Som avslutning vill jag rikta ett stort tack till Svenska litteratursällskapet som betalade ut arvode för insamlande av material och gjorde datainsamlingen mycket enklare.

2 Syfte och frågeställning

Information och kommunikation sprids, produceras och konsumeras allt mer med hjälp av digitala lösningar. Det har resulterat i en helt ny verklighet för alla som gått in i det digitala samhället och skapar helt andra förutsättningar för språks överlevnad. För att språk ska överleva digitalt måste de precis som i den materiella världen användas och vara fullt funktionsdugliga, samtidigt som de tjänster som erbjuds på minoritetsspråk eller mindre använda språk måste kunna konkurrera med liknande tjänster som erbjuds på majoritetsspråket. Det gäller speciellt om minoritetsspråkstalarna behärskar majoritetsspråket bra eller om minoritetsspråkstalarna som grupp visar tecken på *diglossi* där talarna som grupp använder olika språk eller dialekter i olika situationer. Då olika språk används i olika sammanhang av samma talargrupp talar man om diglossi. Det kan innebära att en viss språkgrupp till exempel använder ett språk i kontakt med staten, medan man använder ett annat i skolan där språkgruppen kan ha givits kulturell autonomi och får utbildning på modersmålet. Diglossi är helt utgående från språkgruppers beteende och inte enskilda talares beteende. (Norrby & Håkansson 2010:343–344 samt Fishmann 2001:50)

Internet blir allt mer tillgängligt och allt fler är ständigt uppkopplade, antingen med en traditionell bordsdator eller genom en smart-telefon eller annan så kallade handhållen enhet (handheld device). I publikationen *Mediekoll*[2] utgiven av Undervisnings- och kulturministeriet slår man fast att en överväldigande majoritet av dagens finländska ungdomar är flitiga internetanvändare. I undersökningen som låg till grund för publikationen undersökte man ungdomar och unga vuxna mellan 10 och 29 år och kom fram till att den undersökta gruppen är dagligen på internet (Merikivi, Myllyniemi och Mikko, 2016:21). Som redan tangerades i inledningen håller internet och

[2] Publikationen finns på finska med namnet *Media hanskassa.*

samhället på att integreras med varandra där man inte kan förstå samhället om man inte förstår internet eller digital kommunikation och vice versa.

Genom den här studien vill jag tillföra mer kunskap om hur språkliga minoriteter eller de i minoritetsliknande ställning använder internet och vad som påverkar deras beteende gällande språkliga val. Syftet med den här studien är att fokusera på språkanvändarna och hur mycket de använder svenska i olika situationer, för att i senare framtida studier fokusera mer på den virtuella miljön. Med den samlade nya kunskapen vill jag finna bättre förståelse för språkliga val i digitala miljöer samt även ta fram riktlinjer för hur man kan stödja mindre använda språk i det nya informationssamhället. Den här studien är en tvärsnittsstudie där jag utgår från inspelat material som kompletterats med en enkät. Jag har valt att samla in data genom inspelningar för att bättre behandla fenomenet med *social önskvärdhet*. Psykologiguiden beskriver social önskvärdhet på följande sätt:

> Term som används för den tendens som människor har att göra ett gott intryck och framstå som socialt önskvärda.
>
> Vid intervjuer och undersökningar med frågeformulär är det många som svarar mer efter hur de vill framstå för andra och sig själva än hur de faktiskt lever och beter sig. - (Egidius, 2018)

Genom att spela in eller fånga det som sker på skärmen har jag fått sådant material som öppnat upp för långt fler undersökningar samt att jag fått en mer direkt bild av vad som sker under en navigation än vad man får till exempel vid undersökningar där man analyserat server-loggar (exempelvis Kralisch & Berendt 2005). Det inspelade materialet annoteras i programmet Elan vilket lämpar sig väl för den här typen av forskning, även om programmet är framtaget för samtalsanalys där man även är intresserad av multimodal analys (se kapitel 4.2 Bearbetning av data).

Som övergripande frågor har jag:

- Hur mycket svenska använder finlandssvenskar på internet?
- Vilken betydelse har användarens språkliga bakgrund någon betydelse för språkvalet?

För att finna svar på de frågorna skapas ett test med olika uppgifter där testinformanten får söka olika typer av information. Dessutom får informanten besvara en enkät där dennas språkliga

bakgrund utreds. Studien är kvantitativ och kvalitativa variabler har i det här skedet inte tagits i beaktande. Det innebär att endast en snabb analys gjorts av webbsidorna som förekommer i testet och att jag inte tittat på sådant som exempelvis pekarposition i förhållande till länkar eller länkarnas position i över huvud taget.

Digital konsumtion är i ständig förändring och som tidigare nämnt är allt större del av tiden online i Finland på väg att överföras från bärbara- och bordsdatorer till handhållna enheter som mobiltelefoner eller pekplattor. I den här studien har jag dock valt att fokusera på den tidigare kategorin bärbara- och bordsdatorer. Dels för att det var med det mediet internet uppstod och initialt användes samtidigt som det fortsättningsvis är ett av de viktigaste verktygen inom en stor del av IT-sektorn.

3 Teoretisk bakgrund

Under kapitel 3.1 diskuteras svenskan i Finland och finlandssvenskarna som språkgrupp och vidare diskuteras olika definitioner av språkpolicy. Avsnitt 3.2 behandlar språkliga minoriteter, språklig anpassning och minoritetsspråk i den digitala världen. För att förstå vad som kan påverka en användares informationssökning och beteende tas webbsidornas bakomliggande struktur upp i avsnitt 3.3. Tidigare forskning behandlas i avsnitt 3.4 med fokus på minoritetsspråks medievanor, *ackommodationsteorin* och språkval i digitala miljöer.

3.1 Svenska språket och finlandssvenskarna

I detta avsnitt behandlas svenskan i Finland (3.1.1) för att sedan mer gå in på finlandssvenskarna som folkgrupp med fokus på finlandssvenskarna i Helsingforsregionen och deras kontakt med finskan i vardagen och i utbildningen (avsnitt 3.1.2). De två avsnitten sammanfattas i avsnitt 3.1.3

3.1.1 Svenskan i Finland

Svenskan talas av lite över 10 miljoner människor främst i Sverige och Finland där det är *statsbärande språk*[3] men också på andra håll i världen som i USA och i Estland. Med andra ord ligger svenskan bra till internationellt jämfört med många andra språk, då de flesta språk har under 100 000 L1-talare. (Ethnologue, 2018)[4] [5]

Ett statsbärande språk är ett sådant språk som en stat eller ett självstyrande område använder sig av för att kommunicera med statens medborgare och som används inom statsförvaltningen. Ett statsbärande språk har en upphöjd lagstiftad ställning bland andra språk som talas i staten om det inte handlar om stater där det *de facto (i praktiken)* men inte *de jure (enligt lagen)* finns ett officiellt statsbärande språk, exempelvis USA i dag eller Sverige innan år 2009. Schweiz kan tas som exempel med tre statsbärande språk där tyska, franska och italienska ska kunna användas på alla nivåer inom den federala staten (men inte lokalt i kantonerna). Vid sidan av de statsbärande språken har Schweiz även ett fjärde språk med förstärkta rättigheter i rätoromanskan som endast är officiellt förvaltningsspråk i de kantoner i sydöstra Schweiz där språket talas (Schiffmann 1996:51-52; Schweiz grundlag 1999:70).

Svenska har talats i Finland i alla fall sedan medeltiden och var fram till *Freden i Fredrikshamn* år 1809 även majoritetsspråk inom den svenska riket där större delen av dagens finska områden ingick. I det autonoma ryska storfurstendömet Finland fortsatte svenska vara det administrativa språket fram till 1863 då även landets majoritetsspråk finska skulle höjas upp till ämbetsspråk jämte svenskan. Finskan blev dock jämställt i lag först 1902, och i 1919 års regeringsreform i det självständiga Finland fastslogs finskan och svenskan som landets nationalspråk (Backman & Lindberg 2016).

Svenskan innehar en grundlagsstadgad ställning som ett likvärdigt nationalspråk tillsammans med finskan i Finland (731/1999 Finlands grundlag 17 § & 51 §). Utöver grundlagen preciseras hur den

[3] Svenskan omnämns som nationalspråk i Finlands lagtexter medan svenskan omnämns huvudspråk i Sveriges lagtexter..
[4] Språk som talas av färre än 100 000 talare utgör ungefär 94 % av alla språk i världen.
[5] L1-språk: L1-språk är det eller de språk som talaren lär sig först och talaren identifierar sig själv med. (UNESCO, 2003:15).

grundlagsenliga rätten till språk och kultur på svenska och finska ska realiseras i en rad andra lagar. Exempelvis *Språklagen* (2003/423), *Universitetslagen* (1997/645), *Kyrkolagen* (1054/1993) samt *Lagen om det ortodoxa kyrkosamfundet* (521/1969).

Den *offentliga språkpolitik* som förs för svenskans del är ur talarnas synvinkel god och språket åtnjuter precis som finskan ett starkt lagligt skydd och ska kunna användas i kontakt med staten och med kommunen där kommunen har svenska som ett av sina officiella språk. Dock råder en viss diskrepans mellan den *offentliga språkpolitiken* och den *dolda språkpolitiken*, där den dolda språkpolitiken hänvisar till hur lagen som skyddar svenskan och finskan realiseras i praktiken av myndighetsutövare samt den samhälleliga inställningen mot svenskan. Diskrepansen visas bland annat i att svenskspråkiga i regel är mindre nöjda med den kommunala och statliga[6] servicen än finskspråkiga i de tvåspråkiga kommuner där finskan och svenskan fungerar som kommunens språk och i kontakt med staten (Lindell 2016:75—78).

Svenskan talas — trots sin ställning som ett av Finlands två nationalspråk — av en liten men betydande minoritet finländare med 290 760 talare i ett land med 5 455 068 invånare (FOS, 2014). På grund av att svenskan talas av en liten del av den finländska populationen kommer svenskan att utgående från språkets sociolingvistiska bakgrund i Finland att benämnas som ett minoritetsspråk i den här studien då den omfattar den starkt finskspråkiga Helsingforsregionen och att svenskan *de facto* nationellt är i minoritetsställning trotts att svenskan *de jure* inte är ett minoritetsspråk. Det sagt ska man ändå inte bortse att svenskan kan vara i majoritet lokalt även om det inte är det på ett nationellt plan. Sådana områden är kommuner främst i Österbotten där majoriteten av befolkningen talar svenska och i landskapet Åland där svenskan är allenarådande som officiellt språk.

Det geografiska området där finlandssvenskarna bor och den kulturella svenska helheten med alla dess institutioner brukar kallas för *Svenskfinland*.

[6] Gäller även hur nöjdhetsgraden med kommunala och statliga webbsidor. Det är dock oklart vilka kommunala/statliga webbsidor som de tillfrågade är missnöjda med.

3.1.3 Finlandssvenskarna

Uppslagsverket Finland definierar allmänt en finlandssvensk som någon som bor i Finland med svenska som modersmål och även svenskspråkiga finländska emigranter från Finland (Lindberg, 2010). Finlandssvenskarna bor i regel kring Finlands kusttrakter i landskapen Nyland, Egentliga Finland, Österbotten och Åland, men de återfinns även på de så kallade språköarna där de största är Tammerfors, Uleåborg, Kotka och Björneborg. Dessa områden brukar tillsammans kallas *Svenskfinland*. Svenskfinland som term är dock inte en rent geografiskt term utan en benämning på den finlandssvenska gemenskapen med dess institutioner och kulturella uttryck samtidigt som det är en benämning på det område i Finland där finlandssvenskarna bor (Lindberg, 2011). På kartan nedan har de lanskap där finlandsvenksarna traditionellt bott märkts ut, samt språköarna Uleåborg i norr, Björneborg på västkusten samt Tammerfors som är beläget mellan Österbotten och Nyland.

Utgågnsläget att leva som finlandssvensk kan se olika ut beroende på om man exempelvis bor på det enspråkigt svenska Åland eller i det de jure enspråkiga Tammerfors, eller i det starkt svenskspråkiga Österbotten eller den starkt finskspråkiga huvudstadsregionen. Speciellt huvudstadsregionen är en region som även genomgått stora språkliga förändringar de senaste 100 åren där svenskan i slutet av 1800-talet var majoritetsspråk i Helsinfors, medan de svenskspråkigas andel år 2017 utgjorde 5,7 % (Jaakola *et al.*, 2017:37). För Esbos del blev finskan majoritetsspråk år 1950 då det bodde ca 25 000 invånare i kommunen. Kommunen upplevde där efter en befolkningsexplosion på grund av inflyttande främst från finska Finland och 2017 hade Esbo nära 275 000 invånare varav runt 20 000 av dem hade svenska registrerat som modersmål[7].

[7] Jag använder här termen modersmål eftersom det är den termen som används av den finska staten.

FIGUR 1 SVENSKFINLAND
BILDKÄLLA: SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET

Bland finlandssvenskarna är det vanligt med att man gifter sig över språkgränsen och att det förekommer familjer där fler än ett språk är i bruk. Det gäller speciellt i de kommuner med en liten andel svenskspråkig befolkning (Finnäs 2013:20). I figur 2 nedan syns andelen svenskspråkiga kvinnor och män som ingått äktenskap över språkgränsen i Finland. Figuren visar situationen i hela landet, men Finnäs (2013:22) menar att situationen i huvudstadsregionen är den att tre fjärdedelar av de finlandssvenska familjerna är tvåspråkiga. Observera här att även om den mest förekommande familjekonstelationen för tvåspråkiga familjer är med finska och svenska, utesluter den här statistiken inte heller andra konstelationer där man talar svenska och ett annat språk än finska.

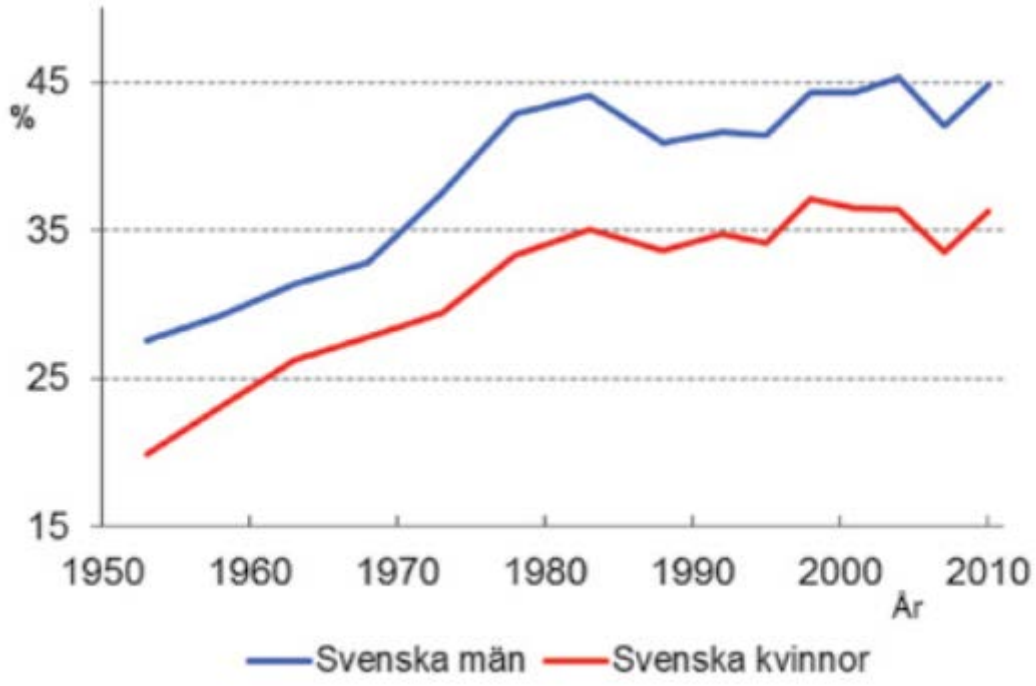

FIGUR 2 ANDELEN SVENSKSPRÅKIGA MÄN OCH KVINNOR SOM GIFT SIG MED EN FINSKSPRÅKIG PARTNER 1951—2011. (TEXT OCH GRAF UR FINNÄS, 2013:21)

På grund av att man endast kan registrera ett språk som modersmål måste föräldrarna till barn i två eller flerspråkiga familjer göra ett aktivt val gällande vilket språk deras barn kommer att ha som modersmål i registren. Det registrerade modersmålet behöver egentligen inte säga mycket om de faktiska språkkunskaperna eftersom det registrerade modersmålet inte nödvänfigtvis är detsamma som det blivande skolspråket eller hur ofta barnet använder språket det registrerade modersmålet i vardagen. För att bättre få en bild över finlandssvenskarnas kunskaper i det andra inhemska språket finska kan man titta på anmälningarna till proven i finska i studentexamen och jämföra antalet anmälningar med antalet skrivna prov i *modersmålet svenska*.

Med proven i finska menas de studentexamensprov som kan avläggas i finska som lång eller medellång lärokurs, där den långa lärokursens prov är mer omfattande än den medellånga. Korta lärokurser finns endast i andra främmande språk. I figur 3 jämförs anmälningarna till proven i finska med anmälningar till provet i modersmålet svenska, av vilka 78 % av proven som skrivs är enligt den långa lärokursen (så år 2016). Då provet i modersmålet — svenska i det här fallet — är det enda obligatoriska provet ger det en ungefärlig bild av hur många som skriver studentexamen med svenska som modersmål. Av figur 3 nedan framgår att fler anmält sig till proven i finska än till

provet i modersmålet svenska. Det kan tänkas att det beror på att fler väljer att skriva om provet i finska än i modersmålet, samt att även de som varken har finska eller svenska som modersmål skriver proven i finska. Hit hör exempelvis samiskspråkiga och de med ett invandrarspråk som modersmål som skriver provet i *svenska som andra språk* i stället för modersmålet svenska.

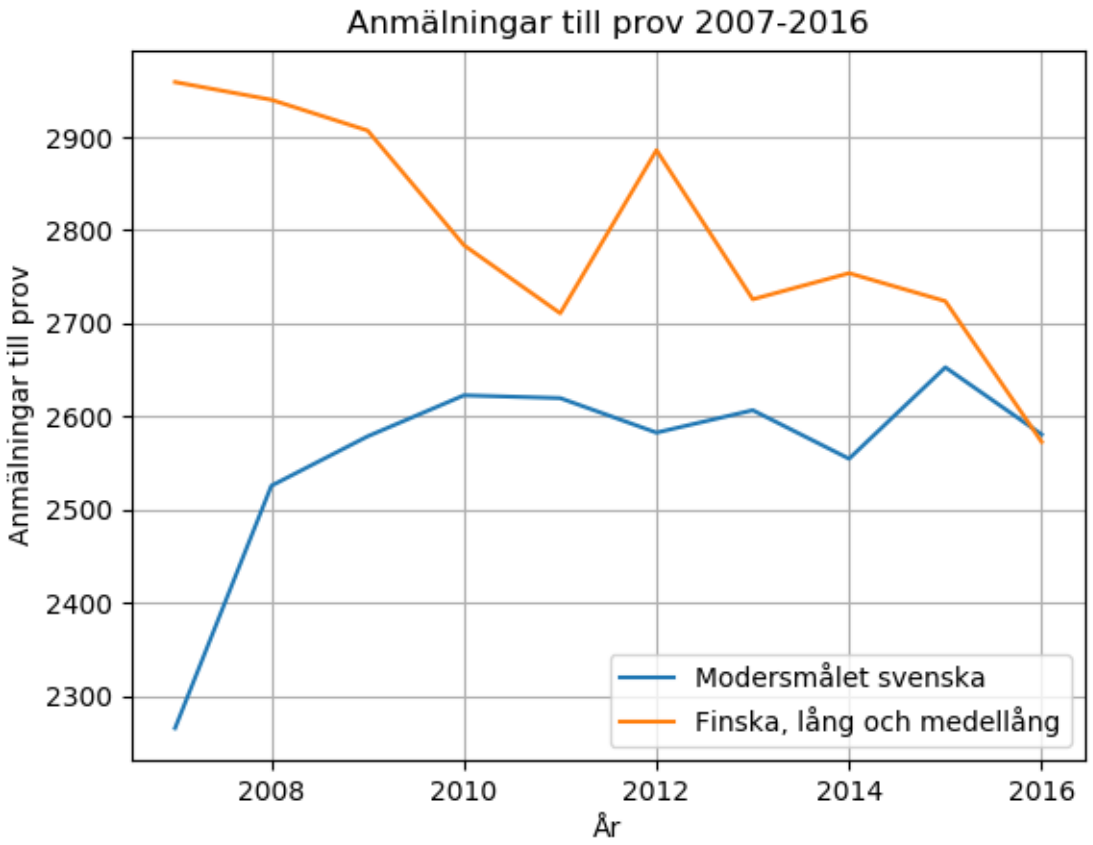

FIGUR 3 PROV SKRIVNA 2007 — 2016 ENLIGT UPPGIFTER FRÅN STUDENTEXAMENSNÄMNDEN

Trenden är att allt färre anmäler sig till proven i finska. Men fortfarande 2016 anmälde sig ungefär lika många till proven i finska som till provet i modersmålet svenska. Även om färre skriver proven i finska kan man ändå avleda från statistiken att kunskaperna i finska bland svenskspråkiga är relativt hög och att de flesta tycks skriva finska i studentexamen trotts att det blev möjligt att välja bort det andra inhemska språket år 2004. (Studentexamensnämnden, 2016)

Även om studentexamensprovet i finska blivit valfritt är fortfarande finskan som ämne obligatoriskt för svenskspråkiga elever. I Finland kan man i grundskolan studera språk på två olika nivåer. Som A-språk eller som B-språk. Ett A-språk inleds någon gång i klass 1–6 och det är

obligatoriskt för alla elever att läsa minst ett A-språk. Det första A-språket som väljs kallas för A1 språk och övriga A-språk kallas A2-språk. Vilket A-språket eleven studerar är *de jure* frivilligt, men i praktiken är språkvalet begränsat där både föräldrars och kommunens rådande politik spelar en stor roll. Exempelvis kan man titta på Esbo stads information om språkundervisningen som anordnas för de svenskspråkiga eleverna i grundutbildningen.

> Från och med hösten 2016 läser eleverna i de svenska skolorna finska som det andra inhemska språk (A1-språk) från och med årskurs 2. Från och med årskurs 3 kan alla elever börja studera engelska som A2-språk i de svenska skolorna i Esbo. I Mattlidens skola, Lagstads skola och Mårtensbro skola är det möjligt att välja ett alternativt A2-språk istället för engelska. – Esbo.fi, 2018

Som vi ser har Esbo stad valt att prioritera finskan i stadens svenskspråkiga skolor där man börjar läsa finska redan i årskurs 1. Engelskan får även en förhöjd status jämfört med andra främmande språk genom att språket kan studeras i alla svenska skolor i Esbo. Det är möjligt att studera andra språk som A2-språk, men som framgår av citatet nedan kräver Esbo stad att minst 12 elever ska finnas som vill studera språket för att undervisning i över huvud taget ska anordnas och då enbart i Mattlidens skola, Lagstads skola och Mårtensbros skola. I andra skolor krävs ett elevunderlag på minst 20 elever.

> Årskurs 3: Engelska som frivilligt A-språk (A2-språk). Mattlidens skola, Mårtensbro skola och Lagstads skola kan erbjuda ett övrigt frivilligt A-språk (A2-språk) utöver engelska förutsatt att undervisningsgruppen har minst 12 elever. Om intresset för ytterligare övriga frivilliga A-språk är så stort att grupper på minst 20 elever kan bildas, kan undervisning anordnas i de ifrågavarande språken. – Esbo.fi, 2018

Esbo stad är inte ensamt med att satsa på finskan i huvudstadsregionen, utan även i Helsingfors, Vanda, Kyrkslätt och Grankulla har man slagit fast finska som det A1-språk alla svenskspråkiga elever ska studera från årskurs 1 (Grankulla), årskurs 2 (Helsingfors och Vanda) eller årskurs 3 (Kyrkslätt). (Kyrkslätts kommun, 2016:3–6; Helsingfors stad, 2016; Grankulla stad) Det minimala antalet veckotimmar är 16 utspritt på klasserna 1–9, men exempelvis Grankulla har två timmar

extra och Kyrkslätt har 17 timmar extra enligt de lokala läroplanerna för A1-språk i svenskspråkiga skolor.

I svenskspråkiga skolor i de fyra ovannämnda kommunerna finns även möjligheten att läsa modersmålsinriktad finska som är ämnad för de elever som talar finska som L1-språk, något som i regel inte finns i finskspråkiga skolor för tvåspråkiga elever. Motsvarigheten modersmålsinriktad svenska förekommer inte i finskspråkiga skolor i dessa kommuner, utan där läser de med svenska som L1-språk svenska tillsammans med de elever som inte har någon svenskspråkig bakgrund.

I det här avsnittet har jag beskrivit finlandssvenskarna och lite hur deras utbildning och förutsättningar kan se ut och man kan konstatera att mycket resurser läggs ned på att finlandssvenskarna i huvudstadsregionen ska få gedigna kunskaper i finska. Samtidigt är familjer där två språk talas vanligt förekommande i regionen vilket betyder att det finns en hel del finlandssvenskar med finska som L1-språk, vilket bland annat manifesteras i att svenskspråkiga skolor har skild utbildning för den här gruppen elever.

3.1.3 Sammanfattning

I det här kapitlet beskrevs det svenska språket vad gäller utbredning men med mer fokus på svenskan i Finland och på Finlands svenskspråkiga befolkning. Svenskan är ett globalt starkt språk och finlandssvenskarna åtnjuter även starka språkliga rättigheter med svenskan som ett av landets nationalspråk vid sidan om finskan. De flesta finlandssvenskar kommer i kontakt med finskan på ett eller annat sätt i ett tidigt skede, speciellt i huvudstadsregionen där det är kutym att inleda undervisning i finska i de lägre klasserna samtidigt som det läggs extra resurser på språkundervisningen i finska. Det finns dock en viss indikation på att allt fler väljer bort finskan i studentexamen, men vilka som gör det och var de bor är fortfarande en öppen fråga som inte behandlas vidare i den här studien. Klart är dock att skriva finskan i studentexamen är tämligen populärt bland Finlands svenskspråkiga befolkning.

Som framgick i 3.1.2 gifter sig Finlandssvenskarna flitigt över språkgränsen och så har det varit i flera års tid. Tvåspråkigheten är väl utbredd bland finlandssvenskarna både på grund av familjekonstelationen, som de utbildningspolitiska resurser som lagts ned på att finlandssvenskarna ska lära sig finska genom extra timmar i finska och strukturer som gör att

finskan de facto är obligatorisk från och med de lägre klasserna med få möjligheter att börja med finskan så sent som i sjätte klass.

3.2 Språkval och minoriteter

Språkliga minoriteter har andra förutsättningar att använda sitt L1-språk än vad majortitetspråkstalare har. I följande avsnitt beskrivs några teorier och termer gällande språket i samhället och flerspråkiga populationer.

3.2.1 Språk ur ett sociologiskt och socialpsykologiskt perspektiv

Språk i ett samhälle används i olika många och varierande domäner: majoritetsspråk har oftast fler domäner där de fungerar än minoritetsspråk på grund av att majoritetsspråket i regel talas av de med maktposition och på grund av att de finns fler domänskapande aktörer på språket. Det här är ingen regel och undantagen är många med exempelvis i de länder som någon gång varit koloniserat och även i Finland under 1800-talet då en majoritet talade finska, men det administrativa språket länge var svenska. I mångspråkiga samhällen används minoritetsspråk i flera domäner utanför hemmet där de är erkända, som till exempel inom utbildning, i kommunala organisationer och evenemang och inom kulturproduktion.

Huruvida och i vilka sammanhang en minoritetspråksgrupp använder sitt språk kan påverkas av många faktorer. Språket kan enligt lag vara helt eller delvis förbjudet att tala. Det kan råda fördomar hos minoritetsspråksgruppen om de som talar majoritetsspråket, där de som talar minoritetsspråket anser att det inte lönar sig att ens försöka tala sitt eget språk med de som talar majoritetsspråket i tron att de ändå inte kan eller vill tala språket. Även minoritetsspråkstalarens färdigheter i språk kan spela in. Anser användaren att hen inte behärskar majoritetsspråket tillräckligt bra kan denna undvika och vägra tala majoritetsspråket. Bandura (1982, s. 122-123) kallar relationen mellan kunskap eller upplevd kunskap och hur man i en given hotfull situation eller situation med andra svårigheter eller motstånd väljer att interagera med omvärlden för *självförmåga* (Eng. *self-efficasy*). Personer som upplever att de har en hög självförmåga är mer benägna att ge sig in i svåra situationer och kommer även att utstå dem längre än personer som upplever att de har låg självförmåga. Självförmåga byggs upp genom att subjektet är med om

svåra situationer med positiv utgång och samtidigt bryts den ned om subjektet misslyckas i svåra situationer. Bandura (1982, s. 126–127) hävdar vidare att självförmåga påverkas av att se andra likvärdiga referenter misslyckas eller lyckas, samt att även övertalande är en fungerande metod för att påverka den upplevda självförmågan. Självförmågan kan där med ses som en produkt av inre kognitiva processer som även påverkas av den sociala miljön och är högst föränderlig under livets gång.

I en studie av Gasiorek & Vincze (2015) undersöktes med hjälp av formulär vilka faktorer som får majoritetsspråkstalare och minoritetsspråkstalare att tala varandras språk. Studiens urval bestod av enspråkiga finländska gymnasiestuderande (upper secondary school) från den finska och den svenska språkgruppen. Finländare med två L1-språk fanns alltså inte med i studien. Studien visade att de två starkaste faktorerna för *konvergens* eller *divergens* mot utgruppens språk var individens kompetens i utgruppens språk samt huruvida talaren tyckte om att använda utgruppens språk eller inte. Utgruppen är den grupp av individer som av en eller annan anledning inte har tillgång till ingruppens gemenskap. En ingrupp kan skapas av olika faktorer, som exempelvis klädstil, nationalitet, klasstillhörighet eller av språk. Konvergens innebär att talaren anpassar sig till samtalspartnerns språk medan divergens är då talaren undviker att tala samtalspartnerns språk eller på ett liknande sätt som samtalspartnern. Gasiorek & Vincze konstaterar att mäta *motiv* kan hjälpa en att få insikt i hur talare väljer språk och hur olika språks status kan påverka deras språkval.

> This study's results show that measuring motives can provide insight into speakers' language choices, and suggest that a speaker's language status (i.e., as majority or minority) may influence how these motives operate as predictors of language use. We anticipate that both local sociolinguistic norms and relevant intergroup dynamics will ultimately be important determinants of what motives best predict language choice in context. (Gasiorek & Vincze, 2015 s. 11)

Till grund för Gasioreks & Vinczes studie ligger teorin om språklig anpassning (Communication Accomodation Theory, CAT) CAT är en teori om interpersonell kommunikation och kommunikation mellan grupper och personer (Gallois et al, 2006).

Enligt CAT-teorin sker all kommunikation inom en social kontext mellan grupper. De här grupperna behöver inte vara olika språkgrupper utan kan också skiljas åt av kön eller av

annan social status. Gemensamt är dock att de skiljer sig åt genom att de kommunicerar på olika sätt. Det kan handla om dialektala skillnader, samtalshastighet, ton, vokabulär och annat som hör an till språket. Ackommodationen styrs även av motiv hos talaren och kan ske både medvetet som omedvetet. I den här studien kommer jag utvidga CAT till att även gälla kommunikation utan två samtalspartners och därmed även omfatta kommunikation digital kommunikation där kommunikationen främst är i form av envägskommunikation. Det vill säga att jag utesluter sociala medier och andra kanaler och enbart behandlar webbsidor där avsändaren satt upp någon form av webbsidor där det är meningen att det ska ske liten eller ingen direkt tvåvägskommunikation.

3.2.2 Språklig social kontext

Minoritetsspråkstalare har beroende på sina rådande sociala omständigheter olika tillfällen att använda sitt modersmål. Dessa omständigheter kan både ses ur ett makroperspektiv och ur ett mikroperspektiv. Med makroperspektiv menas hur språkklimatet ser ut inom staten eller kommunen där talaren befinner sig. På den här nivån utgår möjligheterna att få tala ett minoritetsspråk den språkpolitik som staten för och som realiseras i statens *offentliga språkpolicy* (overt language policy) genom lagar, förordningar och olika manifest. Den offentliga språkpolicyn visar statens intentioner gällande språk och kan uppmuntra bruk av ett eller flera språk, förbjuda andra språk eller inte ha någon uttalad språkpolitik, en så kallad laissez-fair-policy (Schiffman 1996 s. 13).

Det kan råda skillnad om vad som är lagstiftat och vad som sker i praktiken. Om den offentliga språkpolicyn är den policy som stipuleras enligt en top-down-modell är den *dolda språkpolicyn (covert language policy),* den policy som kommer från gräsrotsnivå och visar hur språkpolicyn fungerar i praktiken. Ibland kan det råda stark diskrepans mellan den offentliga och den dolda språkpolicyn, till exempel om befolkningen vägrar följa den lagstiftning som kommer ovanifrån. Exempel finns från Polen under tsarryska tiden då lärare undervisade på polska även om det enligt lag var förbjudet (Marie Curie återgiven i Schiffman 2006:116). Det innebär att den offentliga språkpolicyn inte nödvändigtvis säger något om den dolda språkpolicyn, men faktum är att båda

påverkar individens språkliga beteende och de val de gör då de kommunicerar med staten och med andra individer.

3.2.3 Minoritetsspråk i den digitala åldern

IT-samhället där information byts ut och förmedlas blixtsnabbt har skapat nya möjligheter och problemställningar för mindre använda språk och minoritetsspråk. Dels kan den hota de mindre användbara språken om språken inte lyckas bli ett användbart medium i den digitala världen, medan språken kan vinna ny kraft om de lyckas ta sig in och bli ett fullt funktionellt språk också digitalt. Kornai (2013:2) talar om att språk kan uppnå *digital uppstigning* (digital ascension) då språk tar en plats som ett fungerande kommunikationsmedel i den digitala världen.

Normalt för att få en bild om hur hotat ett språk är har man använt sig av den så kallade EGIDS-skalan (*Expanded Graded Intergenerational Disruption Scale*). Skalan består av 13 olika nivåer och utgår från huruvida språkets används mellan talare och vilka institutionella domäner språket har. (Lewis & Simons, 2010:110) Skalan i sig är en utvidgning av Fishmans GIDS-skala från 1991 (behandlas i Lewis & Simons, 2010:3). Skalan är framtagen för språk som de använts i tryckt text och i talad form och EGIDS föregångare GIDS togs fram en tid då internet var något som inte fanns i den form det finns idag, utan användes bara av några relativt få aktörer. Enligt Kornai (2013:5) är det problematiskt att använda den traditionella EGIDS-klassificeringen för att klassificera ett språks vitalitet i den digitala världen då där gäller helt andra regler och förutsättningar än vad det gör utanför den digitala sfären. Istället använder Kornai en förkortad version med fyra olika nivåer: *blomstrande* (Thriving), *livsstark* (Vital), *arv* (Heritage) och *digitalt död* (Still). Språk som uppnått blomstrande och livstark status används som fullt fungerande kommunikationsmedel på internet medan språk som har *arv*-status är närvarande på internet, men har få eller inga talare. Dock kan det finnas ett stigande antal L2-talare. Digitalt döda språk kan ha närvaro på internet men används inte mer än i forskarsyfte i form av att språken finns dokumenterade i databaser och dylikt.

I Kornais undersökning togs fem faktorer i beaktande när han undersökte språkens styrka på internet: 1) *Gemenskapsstorlek* (community size), 2) *prestige*, 3) *identifikationsfunktion* (Identity function), 4) *funktionella domäner* (functional domains), 5) Wikipedia. Faktorerna är även rangordnade enligt indelningen ovan med gemenskapsstorleken som den viktigaste faktorn och Wikipedia som den minst viktiga faktorn för vitalitet. Gemenskapsstorlek innebär den information som utbyts och skapas på digitala medier i form av text på sociala medier och i bloggar samt audio- eller videosamtal via exempelvis *Skype*, *Facetime* eller *WhatsApp*.

Näst viktigast är *prestige* där Kornais avser hur villiga en språklig gemenskap är att använda sitt språk på digitala medier och hur relevant de anser det vara med sitt språk på just det forumet. Kornais (2013: 2) tar som exempel där den äldre generationen inte ta sig ut på internet på grund av den digitala klyftan som kan finnas mellan den äldre och den yngre generationen, där den äldre generationen kanske kan språket bättre, medan den yngre väljer ett annat språk för den digitala kommunikationen.

Med *identifikationsfunktion* menar man huruvida finns närvarande på internet och utvecklas, men att det i princip bara finns L2-talare och de skapar material av ett mer ideologiskt skäl eller av intresse. Som exempel nämner Kornais klassisk kinesiska med 3000 artiklar på Wikipedia.

Termen *funktionella domäner* innebär och omfattar bloggar och andra text-baserade domäner skapade av individer och institutioner. Även om Wikipedia kan ses som en del av en domän har Kornais valt att behandla den separat då han anser Wikipedia vara en *digital gemenskap* (digital online community) där språket är det främsta verktyget och artiklar byggs upp av många olika individer. Kornais hävdar att då ungdomar börjar använda datorn för mer än spelande kommer de snart i kontakt med det digitala uppslagsverket Wikipedia.

Kornais hävdar dock att ingen av de nämnda faktorerna ensam kan ange huruvida ett språks digitala vitalitet även om varje faktor anses som viktig för vitaliteten(Kornai, 2013:7)

Funktionella domäner kräver tjänster som effektivt kan konkurrera med samma tjänster på majoritetsspråket. Det innebär exempelvis att användarna kan hitta till dem och att innehållet är av god kvalitet och ändamålsenligt för användarens syften. I och med att L1-talare har lättare att behandla information på sitt eget språk än vad L2-talare har på samma

språk finns det ett starkt incitament för L1-talare att söka information på sitt eget språk även om det skulle finnas mer information på ett annat språk än sitt eget. Här spelar också *domänfärdigheter* (domain knowledge) in och även om modersmålstalare kan ha bristande domänfärdigheter i sitt eget modersmål har L2-talare en mer påtaglig färdighetsbrist i samma domäner (Kralish & Berendt, 2007:225–226).

3.3 Människa-datorinteraktion

Interaktionen mellan dator och människa sker genom input och output. Input sker från människan till datorn och datorn till människan genom att människan anger olika kommandon genom mus, tangentbord, andra knappar och till exempel mikrofonen. Allt vanligare blir det att även hela kroppen används för människa-datorinteraktion (MDI) som till exempel vid CGI för att skapa verkliga rörelser i datorspel och animationer till filmer samt även vid TV-spelutveckling där rörelseigenkänning implementerats i moderna spelkonsoler för att kontrollera en spelares figur eller *avatar*[8]. För en datoranvändare används fortfarande tangentbord, mus och skärm som de primära verktygen i interaktionen med datorn och webbsidor. För att förstå hur MDI fungerar måste man även förstå vissa grundkoncept för hur en användare väljer att navigera till och på olika webbsidor och hur avsändaren som satt upp sidan kan försöka styra användandet. Under avsnitt 3.3.1 behandlas det grafiska användargränssnittet och hur grundstenarna till en webbsida kan se ut. Under 3.3.2 behandlas rekommendationer och direktiv som finns utfärdade av olika organisationer och centrala aktörer för hur kommunikationen ska fungera mellan sökmotorer och även lite för hur användarupplevelsen ska fungera optimalt. Under avsnitt 3.3.3 beskrivs hur standarderna och direktiven som behandlas under punkt 3.3.2 fungerar i kontakt med sökmotorer med fokus på Googles sökmotor *Google Search*. Avsnitt 3.3 sammanfattas slutligen under avsnitt 3.3.4.

1. [8] Wiktionary beskriver en avatar på följande sätt: *"(data)* digital bild eller skepnad som representerar en användare i exempelvis ett diskussionsforum på Internet eller i dataspel såsom World of Warcraft" (Gemenskapsredigerad, 2017).

3.3.1 Webbsidor – användargränssnitt och användarupplevelse

En webbsida är uppbyggd av kod där *Hypertext markup language*, mer känt som *HTML*, står i centrum som sedan kan kompletteras av en rad andra språk som till exempel *JavaScript* eller *PHP* för att skapa visuella effekter, utföra uträkningar eller kommunicera med en webbserver. Koden är i regel osynlig för slutanvändaren eller besökare på webbsidan och kan ibland vara medvetet dold eller kodad på ett sådant sätt att ingen annan än programmeraren själv kan ta del av den. Det användaren får ta del av är den visuella produkten av kodandet och eventuella förenklingar av de uträkningsprocesser som kan finnas på webbsidan. En vanlig knapp till exempel kan bestå av flera rader kod som berättar vad som ska hända när man klickar på den eller trycker på retur.

Den visuella framställningen kallas *användargränssnitt* (eng. User interface, UI) och omfattar sådant som färger, bilder, knappar, former, animationer och så vidare, men även funktioner där användaren kan påverka ett system samt hämta och få information från ett system. Användargränssnitt kan ändå i sin enkelhet beskrivas som utseendet och funktionerna en användare av en produkt har direkt tillgång till utan att på något sätt gå in djupare i produkten. Användargränssnittet är alltså inte bara det grafiska, men också det analoga med vilket man kan interagera med en apparat. Talar man om den text, de bilder och den struktur som visas på skärmen kallas det ett *Grafiskt användargränssnitt* (Eng. Graphical user interface eller GUI). Exempelvis operativsystemet Windows 10 eller MacOS är operativsystem där man styr operativsystemet genom ett grafiskt användargränssnitt och där man kan öppna webbläsare som i sig är grafiska användargränssnitt som öppnas i ett annat grafiskt användargränssnitt. Innan operativsystemen med grafiska användargränssnitt slog igenom på marknaden använde man sig av operativsystem som *Disk operating system* förkortat och mer känt som DOS. Det finns idag fortfarande operativsystem som saknar eller där man kan välja bort användargränssnittet men är mer ämnade för en viss typ av yrkesverksamma inom IT-branschen för att exempelvis styra serverprocesser eller utföra uppgifter där man vill minimera operativsystemets påverkan på datorns prestanda (För mer om hur operativsystem fungerar se Tanenbaum, 2009).

Hur användaren sedan upplever produkten och dess funktioner kallas *användbarhet* (eng. *User experience* (UX)). Användbarheten är alltså inte lika bunden till produkten som användargränssnittet är, utan handlar också om användarens upplevelse av produkten i sig. Allt vi ser på en datorskärm är skrivet i någon form av kod som tolkas av datorn för att vi ska kunna se

grafik, text, filmer eller höra ljud. En dator arbetar egentligen bara med transistorer som slås av och slås på för att utföra uträkningar för att till slut ge någon form av output till något av de många interaktionsenheter som kan finnas på en dator (skärm, dioder, lampor etc.). Det datorn arbetar med är även kallat ettor och nollor, där en etta är en aktiverad transistor och en nolla en inaktiverad transistor.

För en mänsklig programmerare kan det vara väldigt svårt att skapa och läsa den här typen av maskinkod, vilket har resulterat i att det skapats många typer av programmeringsspråk som är mer lämpade för mänsklig bearbetning. Olika språk har skapats för olika syften och användningsområden. För internets del är ett av de viktigaste språken för webbutveckling HTML, vilket är det språk som är grundstommen i många moderna webbsidor. Andra språk har sedan kommit till för att utföra andra typer av uppgifter som HTML inte är riktigt lämpat för. Exempelvis finns JavaScript för att skapa knappar, olika animationer och utföra olika uträkningar, medan språket PHP kan användas till att ha kontakt med servrar eller andra datorer.

En enkel webbsida skrivet med enbart HTML kan se ut på följande sätt:

```
<html>
  <head>
    <title>
    </title>
  </head>
  <body>
    <p>Hej världen!</p>
  </body>
</html>
```

Det som vi se här är just grundstommen för en webbsida och är det som behövs för att en webbläsare ska kunna skapa ett användargränssnitt. Koden ovan skulle egentligen inte visa något annat än en tom vit sida med texten ”Hej världen!” eftersom koden nästan enbart består av så kallade taggar. Där en tagg utan snedstreck är en så kallad öppnande tagg och den med ett snedstreck är en slutande tagg. Det som vi ser när vi öppnar en webbsida är först och främst all kod och text som finns mellan taggarna <body></body>, men även annat kan synas på olika delar av webbläsrean som till exempel titeln på sidan som skrivs mellan taggarna <title></title>

Det som oftast är dolt för användaren är vad som finns mellan taggarna innan <body>. I de här taggarna kan man sätta in så kallad metadata, subprocesser och utföra andra uppgifter som kan vara användaren, webbsideleverantören och även olika sökmotorer till nytta. Med hjälp av olika *skript* [9] kan webbsidan skicka användardata till olika verktyg för analys av användarbeteende som sedan kan användas för webbsideoptimering och för att få veta annan information om användaren, som vilket land användaren befinner sig i eller vilket språk användarens webbläsare är inställt på. Med hjälp av olika skript kan även webbsidan reagera på ett visst sätt när någon går in på sidan. Genom att ta reda på var användaren befinner sig geografiskt och vilket språk webbläsaren är på kan användaren slussas direkt till rätt (och ibland även fel) sida. Metadatat är även viktig för sökmotorer då de ska klassificera sidans innehåll, syfte och tilltänkta målgrupp (se punkt 3.3.3).

Ett annat sätt att navigera direkt till webbsidan med hjälp av en webbadress. En webbadress består av olika delar där vissa delar kan ignoreras helt och hållet med hjälp av dagens moderna webbläsare. Domännamnet är det namn man vanligtvis använder för att slippa slå in enskilda IP-adresser som är mycket svårare för människan att minnas. Den första delen av domännamnet är traditionellt *www* men kan också se ut på annat sätt för att markera en subdomän. En subdomän kan vara exempelvis en språkversion av en webbsida som exempelvis *sv* i adressen sv.wikipedia.org som leder till den svenskspråkiga versionen av Wikipedia. Många bloggar fungerar som subdomän hos olika blogg-tjänster. En sådan adress kan se ut på följande sätt: minblogg.wordpress.com. Mellanledet är i regel namnet på aktören som satt upp webbsidan eller fungerar som värd åt subdomänen (se exemplet med bloggar) medan efterledet är den så kallade toppdomänen. Toppdomänen berättar ofta något om webbsidan. Den kan exempelvis berätta för virken nationell marknad sidan är riktad mot eller vilken typ av organisations som står bakom sidan. Den mest bekanta för finlands del är toppdomänen *.fi* som berättar att sidan är riktad mot Finland. Andra populära toppdomäner är *.org* som berättar att det är en icke-kommersiell organisation bakom webbsidan och *.edu* som ofta används av olika i regel statliga eller kommunala utbildningsaktörer (För mer information om domännamn se Hamngren, Odhoff & Wolfers, 2009; Wass and Åberg, 2016). En toppdomän är alltså inte till för att berätta vilket språk webbsidan är till för, men berättar mer om de som satt upp webbsidan. Subdomänen kan hänvisa till en

[9] Ett skript är ett programspråk som kan läsas av en människa men är beroende av datormiljön för att kunna köras.

språkversion, men behöver inte göra det och det finns andra sätt att göra just det (se 3.5.2 och 3.5.3).

3.3.2 Standarder och rekommendationer

På grund av att internet är relativt oreglerat vad gäller design och utseende finns det ändå institutioner som tagit fram standarder och riktlinjer för bland annat webbdesign och olika typer av riktlinjer för kod. Dels har vi de aktörer som står bakom de olika programmeringsspråken och ger mer kanoniserande direktiv för hur till exempel variabler, indrag och namn ska se ut i själva koden. Exempelvis har Python Software Foundation rekommendationer för hur man ska namnge variabler när man programmerar med just det språket som egentligen inte har någon påverkan på den färdiga produkten ämnad för slutanvändaren, men som gör det lättare att läsa koden som programmerare (van Rossum, et al. 2001). Att bryta mot en del regler leder till rena syntaxfel, medan andra regler betyder att man endast bryter en estetisk kod. Allegoriskt kan man jämföra med mänskligt språk där en del brott mot konventioner skapar grammatiska fel och missförstånd medan andra brott mot dem har estetisk betydelse, exempelvis att vi i svenskan inte gärna skriver dubbelt *kk* utan istället skriver *ck* då dubbel konsonant behövs.

Rekommendationerna som ges inom enskilda språk har ofta med estetik och läsbarhet att göra, men ändå kan rekommendationer komma från utomstående organisationer hur kod ska se ut. Det är speciellt gällande för kod som är ämnat att skapa visuella mönster och inte lika mycket ämnat för uträkningar, kalkyler eller dataanalys (HTML, XML, JavaScript m.m.). Den absolut mest centrala organisationen för rekommendationer gällande webbdesign är *The World Wide Web Consortium* (W3C) som består av industriaktörer, forskare, allmänheten och statliga organisationer. W3C:s rekommendationer kan ses som kanoniserande för riktlinjer för internet, men det finns inga sanktioner om man skulle bryta mot dem. W3C ger inte heller många riktlinjer gällande design av webbsidor, utan de råd och riktlinjer de ger är väldigt övergripande och allmänna. Ett av huvudmålen för W3C är dock att internet ska vara till för alla.

> Web for All
>
> The social value of the Web is that it enables human communication, commerce, and opportunities to share knowledge. One of W3C's primary goals is to make these benefits available to all people, whatever their hardware, software, network infrastructure, native language, culture,

geographical location, or physical or mental ability. -The World Wide Web Consortium, 2017

W3C:s rekommendationer för språk finner man i organisationens standarder för internationalisering, som består av en rad dokument som behandlar både infrastruktur, kod och enskilda språk som lämpar sig för webbpublicering. Även om det inte finns några rekommendationer för placering av länkar eller bilder så har rekommendationerna i det här fallet stor betydelse för hur slutanvändaren hittar till en webbsida. Det görs genom att föreslå standarder för hur man ska få olika sökmotorer att hitta till webbsidan genom att sätta in standardiserade identifierare mellan exempelvis <head></head>-taggarna som berättar sidans huvudspråk och geografiska placering.

Genom W3C:s arbete har man tagit fram riktlinjer och rekommendationer för ett tillgängligt internet. Vid en granskning verkar W3C fokuserat mer på att få internet tillgängligt för människor med olika handikapp och rörelsesvårigheter och inte mycket för att internet ska vara tillgängligt på olika språk. Dessa riktlinjer finns nedtecknad i form av *Web Content Accessibility Guidelines* (WCAG). På grund av riktlinjernas irrelevans för den här studien kommer jag inte gå in närmare på dem, men de återfinns på W3C:s webbsidor[10].

3.3.3 Sökmotorer

En sökmotor är en tjänst för sökning av information på internet där den populäraste är Googles sökmotorn, både globalt och i Finland (Alexa, 2017) samt att Googles webbläsare Chrome enligt Statscounter (Statscounter 2017) är den mest använda webbläsaren i Finland och i världen med Apples webbläsare Safari som den näst mest använda webbläsaren. Chrome använder sig av Googles sökmotor när man skriver in sökord i adressfältet om man inte anger annat i webbläsarens inställningar. Det innebär att det finns en viss fördel för Googles sökmotor gentemot andra sökmotorer i och med att webbläsarens dominerande position på marknaden om man antar att de flesta inte gör ändringar i webbläsarens grundinställningar.

[10] https://www.w3.org/WAI/intro/wcag

Googles dominans på marknaden gör att företagets egna riktlinjer och policyer är högst relevanta för en majoritet av dagens internetanvändare och webbutvecklare där Googles sökalgoritmer och rekommendationer indirekt sätter en standard för hur webbsidor ska kodas för att effektivt komma långt upp i Googles sökförslag. Av den anledningen har även Google Search använts i den här underökningen.

Sökmotorer använder sig av så kallade *spindlar* (Eng. web crawler) för nedladdning och indexering av webbsidor för att kunna ge användaren relevanta sökresultat (Seymour, Frantsvog & Kumar 2011:47). När man utför en sökning söker man igenom det index sökmotorns spindel skapat och inte direkt själva webbsidan. När spindeln indexerar en webbsida spar den också alla länkar som finns på webbsidan för att sedan fortsätta på de sidor länkarna leder till.

För att vidare ge användaren relevanta förslag använder sig de flesta sökmotorer av olika typer av rankningar för att ge resultat där det finns webbsidor som även andra användare använt sig av. Rankningen sker bland annat på Googles sökmotor genom att länkdelning från en webbsida på en annan gör att den länkade webbsidan rankas högre och därför kommer tidigare på Googles sökresultat än andra sidor (Bermejo 2009:4). Sökresultatet ska även passa med den tilltänkta användarens preferenser vad gäller lokalisation och språk och till det har Google gett egna riktlinjer för hur webbsidor ska vara optimerade för att motsvara användarens preferenser (Google Inc. 2018). Till dem hör bland annat vad som ska stå mellan <head>-taggarna (se punkt 3.3.1) för att sökmotorn ska kunna placera sidan geografiskt samt hur den så kallade *sajtkartan* (Eng. sitemap) ska se ut och hur de olika delarna av webbsidan ska referera till andra delar av sidan för att det ska fungera språkligt.

3.3.4 MDI – sammanfattning

I detta kapitel har jag förklarat vad en webbsida består av och vad som kan påverka huruvida en användare kan hitta till sidan eller inte. Då webbsidor eller *frontend-utveckling* är ett omfattande område där många olika sorters specialister deltar vid utveckling av mer avancerade professionella webbsidor, har presentationen ovan varit av det mer övergripande slaget. Jag har exempelvis bara behandlat olika typer av kod på ett ytligt plan samt att jag inte heller gått djupare in på olika sorter av visuella metoder för hur man kan effektivisera avsändarens mål att nå ut med information eller produkter till slutanvändaren.

Istället för detaljer och fördjupning redogjordes det hur en webbsida är uppbyggd (3.3.1), vilka standarder och rekommendationer som finns (3.3.2) samt hur sökmotorer fungerar. Sammanfattningsvis ser vi hur webbsidor fungerar bakom det visuella i samband med sökmotorer och hur webbsidor och sökmotorer är beroende av varandra. Vi har även fått se hur standarder för sökmotorsoptimering tagits fram dels via den internationella organisationen W3C, men även hur världens största sökmotor Google har en stark maktställning och där med har mycket inflytande vad gäller hur standarder kans se ut. En webbsida kan helt klara sig utan sökmotorer, men som internetanvändandet ser ut i dag är det svårt för en webbsida att klara sig utan sökmotorernas indexering om de som satt upp webbsidan vill nå ut med den effektivt.

Området MDI är stort och har en stor påverkan på hur internetanvändare navigerar till de webbsidor som finns tillgängliga och hur de sedan väljer att navigera när de väl hittar dit. Processen som tar vid när användaren knäpper på sin dator till att hen hittar till sitt navigationsmål är lång och invecklad med flertaliga möten med olika användargränssnitt som skapats av många olika aktörer. Det innebär att användaren själv inte har full kontroll över hurdan information som söks fram i slutändan utan är i beroendeställning till dessa aktörer på liknande sätt som hen påverkas i det verkliga livet i kontakt med samhället. Man kan visserligen se på vissa delområden i den här processen, men som nämnts i inledningen är vi intresserad av informationssökningsprocessen med tonvikt på vilket eller vilka språk det sker på. I kommande kapitel beskrivs relevant forskning som gjorts gällande digital informationssökning med språket i åtanke.

3.4 Tidigare forskning

I detta kapitel presenterar jag tidigare forskning som knyter an till studiens syfte med fokus på forskning gällande språkbruk på interne. Jag tar även upp annan forskning gällande minoritetsspråk och internet där man varit mer intresserad av webbsidans uppbyggnad och innehåll.

I *Impact of Language Anxiety and Self-Efficacy on Accessing Internet Sites* lät man 368 taiwanesiska studenter besvara ett formulär där det utreddes hur mycket vana studenterna hade av att använda internet, samt att man mätte hur stark ångest, informanterna kände inför att använda webbsidor på engelska.

Studien visade på en måttlig negativ korrelation mellan språklig ångest och viljan att navigera till webbsidor på ett för studenterna främmande språk, i det här fallet engelskspråkiga webbsidor, medan man fann en signifikant positiv korrelation mellan självförmåga hos L2-talare och hur de upplevde att navigera på engelskspråkiga webbsidor. (Yang et al. 2007:229-230)

Enligt studien torde kunskaper i det främmande språket påverka användarens benägenhet att navigera till webbsidor på språket i fråga. Det nämns dock i artikeln att inte alla informanter nödvändigtvis hade erfarenhet av att använda sig av engelskspråkiga webbsidor och det för en del av dem kunde vara en rent hypotetisk fråga (Yang et al. 2007:231). Vidare var metoden för insamling av materialet en enkät vilket betyder att man fått veta hur informanterna upplevde sig använda internet på engelska och kanske inte så mycket hur mycket det faktiskt gjort det på engelska.

En annan studie som pekat på att kompetens i det starkare språket förklarar konvergens eller divergens till språket finns i Vincze & Gasiorek (2016) där man fann en positiv korrelation mellan kompetens, identitet och attityd hos tvåspråkiga finländare (svenska/finska) och konvergens mot finska. Vinzce & Gasiorek menar vidare att divergens för att markera socialt avstånd inte är lika viktigt i ett finländskt sammanhang på grund av att det råder lite friktion mellan de finska och svenska språkgrupperna i landet.

Likt studien utförd av Yang et al. var testet utfört av Vinzce & Gasiorek ett självbedömningstest och med ett klart mindre urval (N=83), samt att alla informanter var universitetsstuderande. De skiljer sig ändå åt genom att Vinzce & Gasioreks undersökning även omfattar finska L1-talare medan Yang et al. inte rapporterade några L1-talare gällande engelskan, utan alla hade engelska som L2-språk. Resultaten i båda studierna visar samstämmighet vad gäller kompetens i språket man testade mot, finska för finlandssvenskar och engelska för taiwanesiska studerande. I en senare undersökning av Vincze & Moring (2017:116) fann man evidens för att finlandssvenskar använder sig mer av svenska och engelska på internet än vad man använder sig av finska. Även i denna undersökning fick informanterna besvara ett frågeformulär, i vilket de fick bedöma sina egna internetvanor vad gäller språk vid surfning (browsing), i sociala medier, vid informationssökning och vid kommunikation med andra internetanvändare (interpersonal communication).

En tidig studie från Egypten utredde vilka språk bildade arabisktalande i landet använde sig av på internet. I studien uppmärksammade man att engelska var det klart vanligaste språket att använda i alla typer av kommunikation. Undersökningen hade dock sina klara brister med ett litet bekvämlighetsurval på 43 informanter. Undersökningen är ändå av intresse då samtliga informanter hade starka kunskaper i engelska vilket i ljuset av Yang et al. och Vinzce & Gasiorek skulle kunna delvis förklara deras val av engelska. Men man måste även beakta att internet inte alls ser ut i dag som det såg ut då, och speciellt inte i den arabisktalande världen än i västvärlden vilket också nämns i studien. (Warschauer, et al. 2006)

I artikeln Language-sensitive search behavior and the role of domain knowledge undersökte Kralisch & Berendt (2005) genom loggar och formulär utspritt på två olika studier hur användare navigerade på en utvald mångspråkig webbsida med hälsovårdsinformation. Webbsidan erbjöd under tiden för enkätstudien information på engelska, tyska, spanska, portugisiska där alla språkversioner hade identiska användargränssnitt. Webbsidan användes både av lekmän och yrkesverksam hälsovårdspersonal.

Datainsamlingen där användarbeteendet loggades skedde genom loggar som sparats på samma server där webbsidan befann sig, där man med hjälp av att titta på IP-adresser och med vilket språk webbsidan var begärd kunde avgör vilket språk användaren troligen hade som L1-språk. Med IP-adressen kunde man lokalisera användaren geografiskt för att sedan titta på den språkliga sammansättningen på orten där hen befann sig.

Den datamängd man fick in genom loggarna kan beskrivas som imponerande med 277 809 loggade sessioner där man genom loggarna kunde återskapa sessionerna i sina helheter utgående från användarens språk. Man lät även 165 användare från 34 olika länder som representerade 15 olika L1-språk besvara en enkät där man utredde besökarnas språkliga bakgrund och om de besökte sidan som yrkesutövare inom hälsovården eller som patienter. På så sätt kunde man ge mer kredibilitet åt delen där man undersökte loggarna. Resultatet av de båda delundersökningarna visade att domänkunskap påverkar vilket språk användaren väljer att navigera på och även hur länge de surfar på ett för dem främmande språk.

Berendt & Karlisch (2009) utförde senare en undersökning år 2009 där man ville undersöka hur användarna upplevde webbsidan som även användes i Karlisch & Berendt (2005). Man kom fram

till att det finns ”en lingivistisk övre klass”[11] där användarna har hög kompetens i engelska. Den här gruppen kunde uppleva att en webbsida med information på deras L1-språk höll lägre kvalitet än webbsidor med mycket information på engelska och även ignorerade delar av webbsidan på deras modersmål till fördel för engelskan. För den ”lingvistiska lägre klassen” där kompetensen i engelska var låg upplevdes all information på L1-språket som positivt och deras upplevelse av sidan var även den positiv. (Berendt and Kralisch, 2009:398)

I det här kapitlet har jag redogjort för vilken tidigare forskning som finns om språkanvändning på internet som jag finner av intresse. På grund av internets låga ålder är det mesta som skrivits från 2000-talet. Sammanfattningsvis tycks det som styr de språkliga valen på internet vara kunskap i det i samhället starkare språket och användarens kompetens i det språket. De med hög kompetens i det starkare språket använder även det språket på bekostnad av användarens L1-språk. Lite forskning har gjorts som behandlar finlandssvenskarna och internet med Vinzce & Gasiorek (2016). Utmärkande är att det saknas rena observationsstudier, vilket är något Kralisch & Berendt efterlyste i sin undersökning från 2005.

4 Material och metod

Under 4.1 beskrivs datainsamlingen och vilka premisser som fanns för den. Under 4.2 behandlas vilka metoder som använts samt att andra möjliga tillvägagångssät för behandlingen av datan diskuteras.

4.1 Datainsamling och informanterna

För att få pålitliga kvantitativa data krävs ett större antal informanter vilket inte är möjligt för den här avhandlingens omfång. Däremot fungerar metoden som ett bra sätt att prova en ny metod och fungera som en pilotunderökning för framtida forskningsprojekt. I vilket fall har jag valt att koncentrera mig på relativt unga personer i gymnasieåldern som alla torde ha god datorvana och tillhöra de så kallade *digital natives* som växt upp i IT-samhället och för vilka ett ouppkopplat liv

[11] Egen översättning

utan internet och smart-telefoner kan te sig främmande. Urvalet är på så vis homogent nog för att studiens validitet inte ska bli allt för lidande.

Deltagarna i testet rekryterades genom kontakt med olika gymnasier, samt en högskola i Helsingforsområdet. Även en kampanj på det sociala mediet Facebook anordnades för att finna villiga deltagare. Urvalet är där med ett så *kallat bekvämlighetsurval* då urvalet inte är randomiserat från populationen som undersöks. Ingen av informanterna gick på yrkesskola eller var sådana som hamnat utanför skolsystemet efter avslutad grundskoleutbildning.

Kriterier för att få delta i undersökning var att man ska ha vuxit upp eller huvudsakligen ha bott i någon av kommunerna Helsingfors, Vanda, Sibbo, Grankulla, Kyrkslätt eller Esbo de senaste 5 åren. Informanten ska också ha fötts tidigast år 1996 och senast år 2001 vilket, innebär att en deltagare egentligen var för gammal för att delta. Eftersom ingen deltagare var född 2001, utan den yngsta var född år 2000, skapar inte den ena informanten född 1995 några problem eftersom åldersspannet ändå blir ungefär 5 år från den äldsta till den yngsta informanten beroende på när på året informanten är född. Informanten skulle också tala svenska som sitt enda eller som ett av sina L1-språk. Socioekonomisk bakgrund togs inte i beaktande i studien. Som motprestation för att ha deltagit i testet tilldelades varje informant med en biobiljett från och med den 16:e informanten[12].

Testet bestod av nio uppgifter där testinformanten försökte styras att använda en viss typ av webbsidor (Se 3.2.1 Webbplatser) samt en enkät där informantens språkliga bakgrund utreds (Se Bilaga 1 samt avsnitt 5.2.3). Informantens navigering spelades in med hjälp av *skärminspelningsprogrammet Movavi screencapture Studio 7* som fångar allt som sker på datorskärmen samtidigt som musklick loggas och återges med en röd expanderande cirkel kring pekaren då användaren klickar. Det finns många fler liknande program, men valet av Movavi var på grund av prissättningen och att programmet hade tillräckligt med nödvändiga funktioner som lämpades för testet.

4.2 Bearbetning av data

[12] De tidigare informanterna erbjöds även de biobiljetter efteråt.

För att få en bild av hur webbsidor används med tanke på språk har jag valt att göra en korrelationsundersökning där den insamlade informationen kan undersökas på ett pålitligt sätt med kvalitativa forskningsmetoder. För att operationalisera material där man undersöker behavioristiska fenomen måste man ta fasta på det mätbara. På så sätt kan jag utesluta tolkningsfel orsakade av eget personligt jäv.

Dagens teknologi möjliggör att man som forskare kan undvika att man själv påverkar testet antingen bara med sin närvaro eller genom att man sätter upp utrustning som påminner informanten om att hen är under ständig observation. Tidigare innan så kallad skärminspelningsmjukvara fanns kunde forskaren dokumentera det som händer på skärmen endast via loggar på servern, genom att själv sitta bredvid och dokumentera eller genom att rikta en kamera mot skärmen. Genom att undersöka loggar får man pålitlig information om hur någon navigerar, men man kan inte mäta pekarrörelser eller se om informanten gör något annat på datorn än att surfa. Om forskaren i stället sitter vid sidan om informanten kommer informanten vara medveten om att hen blir observerad under hela sessionen. Det samma gäller om man som forskare sätter upp en kamera. Då måste informanten hela tiden använda datorn på ett sådant sätt att denna inte skymmer kameran.

Med skärminspelningsmjukvara slår man på inspelningen och programmet är närvarande genom en ikon i aktivitetsmenyn. Även om ikonen hela tiden är synlig är den här metoden ändå mindre inkräktande på informanten än att forskaren sitter bredvid eller genom att använda en kamera. Eftersom skärminspelningsprogrammet fångar allt som sker på skärmen kan man skapa både goda kvalitativa data och även få riktigt bra material som lämpar sig för kvalitativ analys.

För att operationalisera datan användes i den här undersökningen programmet Elan som framtagits för samtalsanalys där man också är intresserad av multimodaliteten i samtalen. Även om Elan inte varit ämnat för användarundersökningar i digitala miljöer fungerade programmet ypperligt för uppgiften och med hjälp av den kunde man utesluta sådana delar av användarsessionen som inte var intressant för undersökningen. Exempelvis kunde man utesluta tid då webbsidorna laddades under en längre tid på grund av exempelvis ostabil internet-uppkoppling.

För att operationalisera och göra det inspelade materialet hanterbart annoterades videoklippen i programmet Elan v. 4.9.4. Elan är framtaget för, men inte begränsad till, dokumentation av

annotering av inspelad audiovideomaterial där man är intresserad av multimodalitet. I Elan kan man sätta in flera annotationer inom samma tidsram i olika nivåer (eng: *tiers*) och hierarkier. (Sloetjes & Wittenburg 2008 och Brugman & Russel 2004).

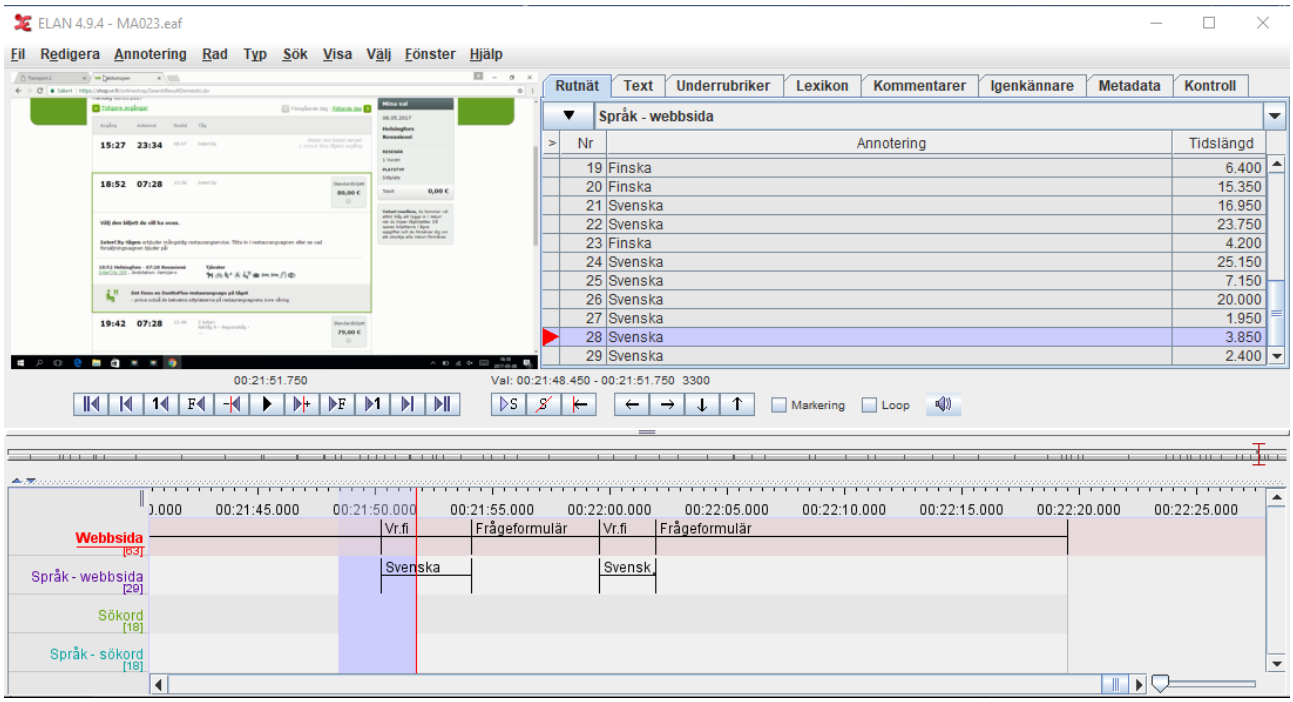

FIGUR 4 ELAN V. 4.9.4 I ANVÄNDNING

På grund av undersökningens karaktär där jag inte undersöker vad som sker på skärmen krävdes inte mer än en ytlig transkription av sessionerna där tid på varje webbsida och på vilket språk sidan främst var på ansågs som det viktigaste. Som framgår i *figur 13* annoterades också sökord och språk, men de kommer inte behandlas i den här studien utan är till för senare användning. En annotering inleds då informanten klickar någonstans med musen, trycker på retur-knappen för att ge text-input eller trycker på backstegstangenten för att navigera bakåt i webbläsaren. Den avslutas då informanten byter flik eller navigerar till en annan webbsida som antingen har ett annat språk eller ett annat domännamn.

Under annoteringsarbetet uppdagades att det i vissa sessioner förekom oskäligt långa laddningstider. Att laddningstiderna varierar kan bero på en rad olika faktorer som överbelastad server hos den som upprätthåller webbsidan, prestandaproblem med testdatorn eller varierande stark signal mellan dator och det lokala nätverket eller med teleoperatörens telemaster. För att ta det i beaktande satte jag en gräns på tio sekunder från att informanten klickat på en länk till att

den första grafiken eller texten synts på målsidan. Till grafik räknas alla visuella avgränsningar som kan finnas på en webbsida samt bilder, ikoner, knappar och logon. All tid över 10 sekunder ansågs vara onormalt lång laddningstid. Den tiden annoterades med ”laddar” fram till fem sekunder innan grafik eller text börjar synas på målsidan för den klickade länken. Även tidsperioder då ingen grafik eller text hunnit laddas men informanten byter mellan flikarna i webbläsaren för att till exempel titta på de givna uppgifterna eller på andra webbsidor. Det gör att vissa annotationer kan vara så korta som under en sekund vid tillfällen där informanten skiftat mellan många olika flikar i snabb följd.

Precisionen vad gäller tid i Elan är mycket bundet till källklippet som laddats i programmet och vilken bildfrekvens klippet har, det vill säga hur många bilder i sekunden källklippet visar[13]. Huruvida tiden som visas i programmet med tre decimalers noggrannhet här avrundat eller bundet till bildfrekvensen är för mig okänt. I vilket fall förefaller det osannolikt att tidslängderna som framgår i figur 13 följer en sådan regelbundenhet som de gör då alla hundradelar är delbart med 5 och att tredje decimalen i alla fallen är 0. Denna regelbundenhet finns dock inte i alla klipp vilket framgår av figur 14 nedan från session 7.

[13] Det här gäller mp4-format. Se aktuella instruktioner på Max Planck-institutets webbsidor för Elan för senaste riktlinjer https://tla.mpi.nl/tools/tla-tools/elan/

Kommentarer | Igenkännare | Metadata | Kontroll

Rutnät | Text | Underrubriker | Lexikon

Språk - webbsida

>	Nr	Annotering	Tidslängd
	1	Finska	32.246
	2	Finska	7.735
	3	Finska	21.383
	4	Finska	15.941
	5	Finska	11.323
	6	Finska	54.800
	7	Finska	6.181
	8	Svenska	0.954
	9	Svenska	7.818
	10	Svenska	19.205
	11	Svenska	1.295
	12	Svenska	20.591
	13	Svenska	9.000
	14	Svenska	32.918
	15	Svenska	16.410
	16	Svenska	47.046
	17	Svenska	14.909
	18	Finska	8.932

FIGUR 5 TIDSLÄNGDER FRÅN SESSION 7

Denna anomali torde dock drabba alla mätningar jämlikt och det förekommer osannolikt att där inte skulle finnas någon form av fast struktur för tidsangivelsen som jag nu inte bara upptäcker. I värsta fall handlar det om en bugg i Elans kod.

5 Analys

Under avsnitt 5.1 diskuteras forskningsetiska spörsmål och vilka medel som vidtagits för att undersökningen ska ha hållit hög forskningsetisk standard. Under avsnitt 5.2 beskrivs testet näramare, samt urvalet av informanter (5.3) och den data man kunde framställa utgående deras svar på enkäten och utgående från testet de fick göra. I avsnitt 5.4 analyseras datan noggrannare samt att hypoteser presenteras och prövas genom statistiska metoder. Under 5.5 diskuteras undersökningens validitet, samt att faktorer som kan ha påverkat testet tas upp. Analysen sammanfattas och diskuteras i avsnitt 5.6.

5.1 Etiska överväganden

Jag har i undersökningen hela tiden haft informanternas integritet i beaktande och innan testet utförts informerat informanterna om att de när som helst utan motivering får dra sig ur, var på allt material där de deltagit skulle ha förstörts. Informanterna informerades vidare att allt de gör på testdatorn och som syns på skärmen spelas in och att varken mikrofon eller datorns webbkamera var aktiva under testsessionen. Då materialet spelades in var det även viktigt att hålla testuppgifterna på ett vardagligt och allmänt plan. Därför bestod de olika testdelarna av uppgifter där informanten fått söka efter vardagliga ting på väl kända webbsidor. Det innebär uppgifter där man måste logga in på någon tjänst eller besöka några oangenäma webbsidor med sexuellt, våldsamt eller annat förnedrande innehåll var helt uteslutna då testet planerades.

Det finns inget i mitt material som direkt kan avslöja informanternas identiteter. Och det inspelade materialet förvaras på en extern hårddisk. Enkätsvaren samlades in genom Google Forms och finns därför också tillgänglig för Google Inc. Då de har hand om molntjänsten där formuläret med svaren förvaras. I enkätsvaren finns inte något som kan röja informantens identitet, vilket betyder att Googles tillgång till enkätsvaren kan anses vara helt acceptabelt.

5.2 Testet

Längden på det inspelade materialet är sammanlagt 9 timmar 1 minut och 7 sekunder och är utspritt på 36 klipp eller testsessioner. Den effektiva navigationstiden där användaren inte har frågeformuläret uppe eller laddningstiden mellan webbsidorna är oskäligt[14] långa är 3 timmar 59 minuter och 85 hundradelar.

[14] Vad som anses vara oskäligt förklaras närmare under punkt 5.1.2 Annoteringsprocessen och Elan.

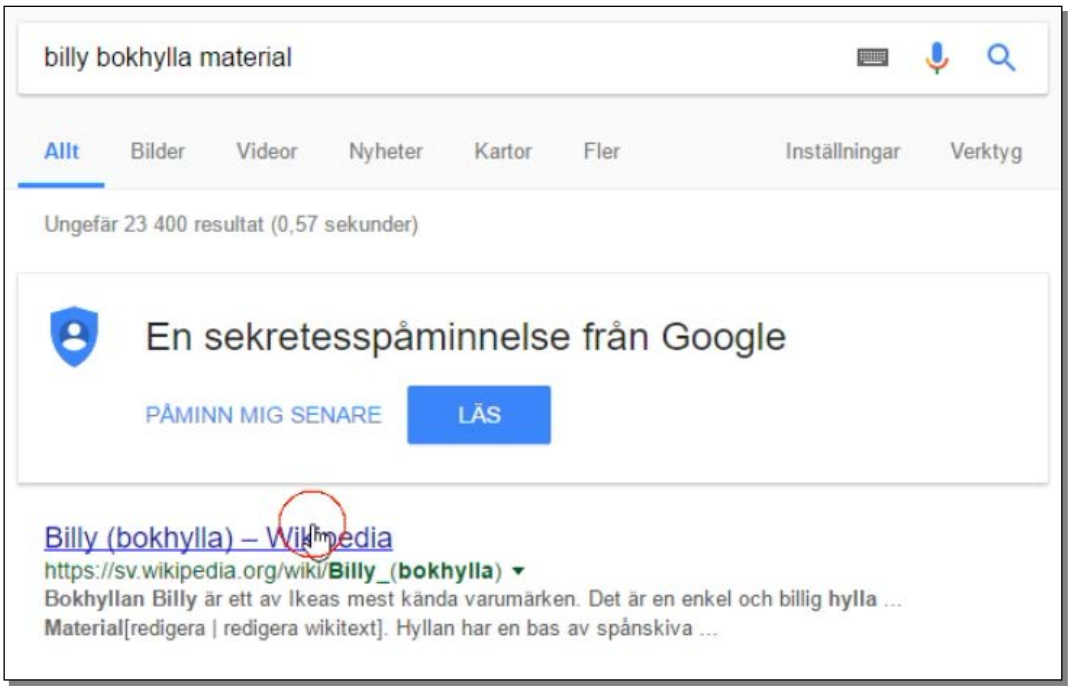

FIGUR 6 EN RÖD CIRKEL VISAS PÅ SKÄRMEN NÄR INFORMANTEN KLICKAR.

Uppgifterna tillhandahölls testinformanten genom att informanten fick öppna en på datorn lokalt sparad webbsida där uppgifterna fanns (se bilaga 2). I anslutning till uppgifterna fanns även ett svarsfällt där informanten kunde skriva in sitt svar och sedan gå vidare till nästa uppgift genom att klicka på knappen *Skicka*. Den information informanten skrev in skickades dock inte någonstans, utan det var ett sätt för att få informanten att utföra något som skulle kunna upplevas som vettigt på webbsidorna och där med göra testet mer likt normala förhållanden, samtidigt som det underlättar analys av materialet. Att få frågorna direkt på skärmen betyder att man inte behöver ta i beaktande tid då informanten ser på eventuella fysiska uppgiftspapper vid sidan av datorn, utan man kan i annoteringen markera direkt då informanten observera uppgifterna och när informanten navigerar på någon webbsida. Exempel på hur en fråga såg ut synns i figur 6 nedan.

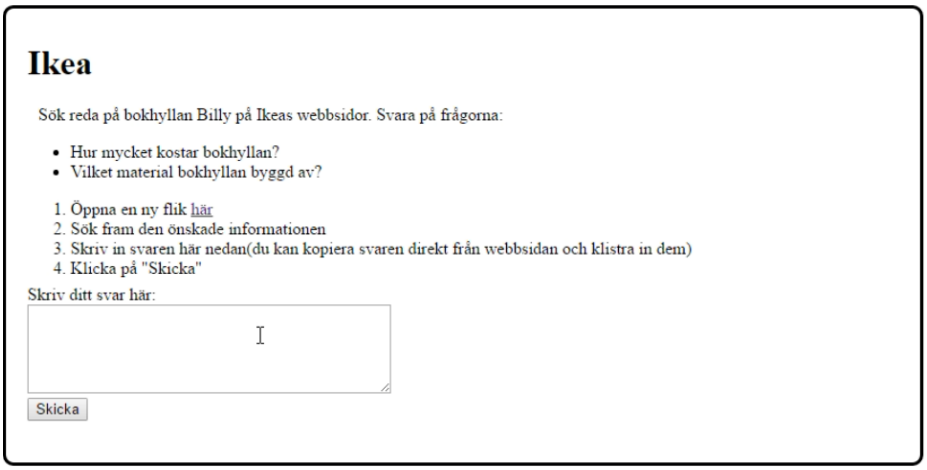

FIGUR 7 FRÅGA 1 I TESTET GÄLLDE IKEA.

Uppgifternas språk var svenska, men deltagarna informerades om att de hade lov att svara på vilket språk de vill. För att vidare bekräfta detta består den första uppgiften av ett moment där informanten starkt styrs att navigera till en webbsida som i princip saknar all sorts informativ text på svenska (se 5.1.1 ikea) på de sidor som företaget har byggt upp för den finländska marknaden. Denna åtgärd var även relevant och nödvändig på grund av testledarens sverigesvenska uttal, vilket kan påverka testresultatet i de fall då informanten skulle tro att testledaren inte behärskar finska och därför lägger ned mer resurser på att söka efter information på svenska. Uppgifterna fanns på en neutralt svartvit webbsida som låg lokalt sparad på testdatorn av bärbar modell. Operativsystemet på datorn var Windows 10 vilket orsakade en del mindre problem för informanter vana med operativsystemet OS X (eller liknande versioner) som återfinns på datorer av tillverkaren Apple[15].

Trotts att det fanns en viss styrning i uppgifterna fanns det ändå tillfällen där informanten antigen ignorerade instruktionerna eller missade att läsa dem tillräckligt noggrant. Av den anledningen finns en del navigationstid på webbsidor ämnade för den svenska marknaden. Det kan även finnas andra förklaringar till varför man undvikit de finländska webbsidorna, men det ligger inte inom ramarna för den här undersökningen.

[15] En informant kommenterade detta och uppgav även att hen sökt efter €-märket på internet eftersom hen inte visste hur man skrev ut det på Windows.

5.2.1 Webbplatser

Webbplatserna har valts enligt avsändare med avsändarens bakgrund och de lagar som styr avsändarens verksamhet i åtanke. Exempelvis har statliga och kommunala webbplatser valts ut därför att de regleras av språklagen och grundlagen vilka garanterar service på båda nationella språken finska och svenska för medborgare inom det geografiska området som den här studien täcker (se punkt 3.1).

Av webbsidorna kommer två av dem från företag med bakgrund i Sverige men som ger olika nivå av service på svenska för sina finländska kunder (Ikea och Clas Ohlson) . De finländska företagen har valts ut enligt samma kriterier där ena företaget har jämlika webbsidor på finska och svenska, medan den andra inte har det (Fazer och Stockmann).

Vidare finns tågbolagets VR:s webbsida med, samt indirekt kollektivtrafikstjänsten Reseplaneraren (nu kallad endast Reittiopas) som är en tjänst som tillhandahålls av samkommunen *Helsingforsregionens trafik (HRT)*. På grund av internets ständigt föränderliga natur förändrades Reseplaneraren radikalt under år 2017 och HRT gick över till att använda ett helt nytt gränssnitt, vilket även avspeglas i materialet. Vad gäller kollektivtrafikuppgiften gav den mer friheter eftersom det inte specifikt stod att informanten behövde använda sig av Reseplaneraren, utan en del använde sig även av Googles karttjänster för att hitta rätt rutt.

För att kunna få data ur sessionerna gavs informantterna olika uppgifter på de olika webbsidorna. På så sätt gav man dem en meningsfull uppgift där de aktivt måste söka efter en viss typ av information. Uppgifterna presenteras under respektive webbsidepresentation nedan.

Ikea

Ikea (http://www.ikea.fi/) valdes ut på grund av att företaget har en starkt svensk[16] profil där produkterna uppkallats enligt svenska städer (även andra nordiska städer), adjektiv och verb. Exempelvis har företagets varuhus i Esbo sin skyltning på både finska och svenska. Trots den i övrigt svenska prägeln hos Ikea saknar företaget i dag svenskspråkiga webbsidor för den finländska marknaden. Informationssökning fungerar endast på finska med undantag för produktnamn som

[16] Svensk i nationell och inte etnisk betydelse.

kan vara på svenska. Exempelvis genererar sökordet *stekspade* inga träffar, medan det finska ordet *paistinlasta* genererar 10 träffar[17].

Uppgiften informanterna hade var att söka efter bokhyllan Billy för att ta reda på hur mycken den kostar samt vilket material den är byggd av. Tanken är att informanten halvt styrs att söka rätt på Ikeas finländska sidor genom att be om prisuppgifter. Materialet bokhyllan är byggd med kan man i princip även finna på Ikeas sidor för Sverige och därför var första uppgiften att hitta bokhyllans prisuppgifter.

Clas Ohlson

Clas Ohlson är ett företag som grundades i Sverige och har vid sidan om sina fysiska butiker även en webbshop. Clas Ohlsons webbshop erbjuds på både finska och svenska. Adressen http://www.clasohslon.com tar användaren direkt till den finländska sidan, ett tecken på att valet görs utgående från vilket land användaren befinner sig i. Ingångssidan är på finska och för att få tillgång till samma sida på svenska måste användaren klicka på *sv*-knappen som befinner sig på webbsidans övre kant. Den svenska versionen är jämförbar med den finska vad gäller språk och utformning. Man kan oanvända finska sökord på den svenska sidan men inte tvärtom. Dock så ges sökförslag på svenska om man till exempel skriver in *jakoavain* i sökfältet.

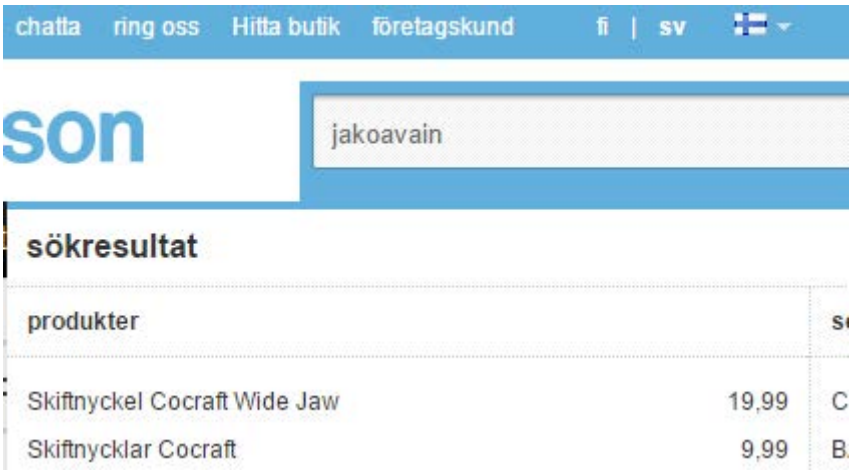

FIGUR 8 JAKOAVAIN HAR SKRIVITS IN I SÖKFÄLTET

[17] 24.2.2016 kl. 13:00.

Uppgiften på på Clas Ohlsons sidor var att leta rätt på en lödkolv och sedan ange lödkolvens pris och vilken effekt den har. Precis som i fallet med Ikea krävs det av informanten att hen antingen söker efter produkten i sökfältet eller via menyerna.

Fazer

Fazer är ett stort finskt företag som bland annat tillverkar godis och bröd av olika sorter. Deras webbsidor riktad mot den finländska kundkretsen finns både finska och svenska. De är dock inte jämlika då det finns något mer material på finska än på svenska. Exempelvis har den finska sidan en skild länk till företagets sommarjobbsannonser medan man från den svenska sidan måste gå via den vanliga sidan för lediganslagna jobb för att hitta sommarjobb hos Fazer. De jobb som finns lediganslagna i Finland är de också skrivna på finska. Användargränssnittets språk för arbetssökande är på de finska sidorna på finska, medan det är på engelska om man går via de svenskspråkiga sidorna. Eftersom det inte finns någon snabbgenväg till sommarjobb för den svenskspråkiga webbsidan måste man även välja vilket land man söker jobb i. Det är då möjligt att en informant i en experimentsituation väljer att söka efter en arbetsplats genom sidorna ämnade för Sverige eftersom informanten inte på allvar behöver överväga en flytt till Sverige. Skriver man in direktadressen till Fazers finländska sidor(www.fazer.fi) hamnar man på de finskspråkiga sidorna och användaren måste göra ett aktivt val för att komma till de svenskspråkiga sidorna.[18]

Uppgiften på Fazers webbsidor var något lättare då informanten enbart behövde hitta ett recept och svara på frågan hur mycket socker som används i receptet.

Stockmann

Stockmann är ett stort företag med varuhuset runt om i Finland. Stockamnn har länge haft en tvåspråkig profil med många av deras reklamskyltar på både svenska och finska. Sedan en okänd tid tillbaka har ändå Stockmanns webbutik endast funnits på finska. Det gör att Stockmann och Ikea blir någorlunda lika i det att båda företagen har en stark svensk profil, men av olika anledningar valt att deras webbutiker enbart ska finnas på Finlands största språk finska.

[18] Beskrivning av sidan enligt hur den såg ut 14.3.2016.

På Stockmanns sidor sökte till en början informanterna efter stövlar av märket Frillo och i vilka storlekar de fanns. Senare i testet byttes uppgiftsbeskrivningen till att tillåta vilka stövlar som helst eftersom stövlar av märket Frillo togs ur Stockmanns sortiment.

Reseplaneraren

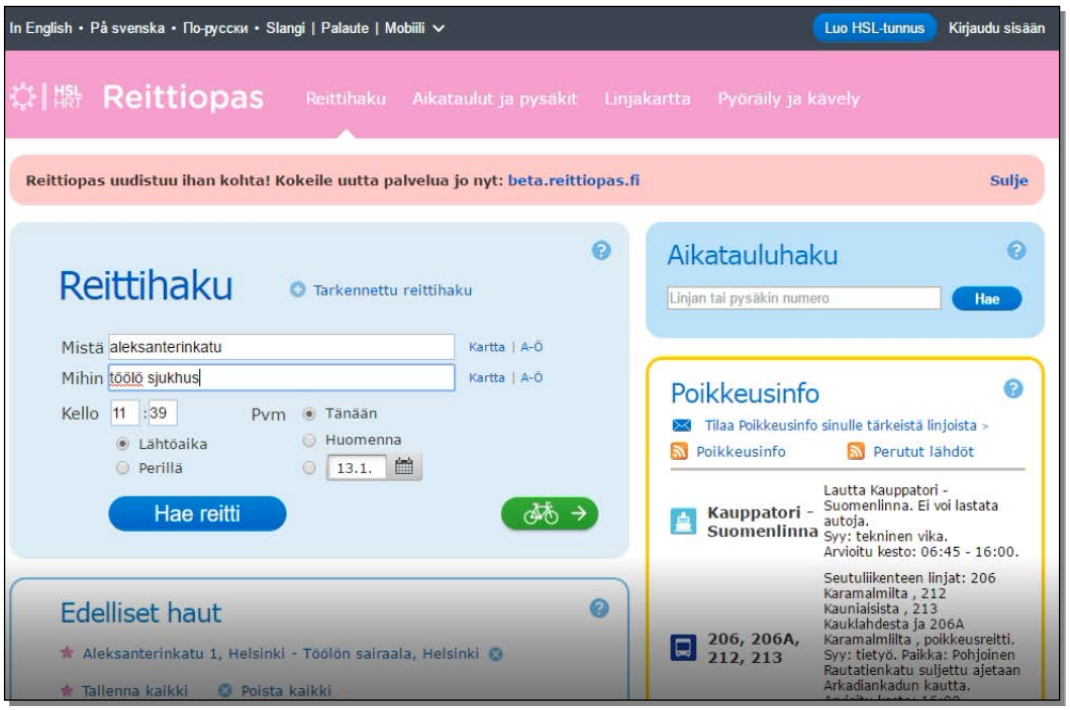

FIGUR 9 RESEPLANERAREN SOM DEN SÅG UT 13.1.2017.

Reseplaneraren är en webbsida upprätthållen av *Samkommunen Helsingforsregionens trafik(HRT)* där man kan söka avgångs- och ankomsttider för lokaltrafiken i Helsingfors, Esbo, Vanda, Kyrkslätt, Grankulla, Kervo och Sibbo. Eftersom Reseplaneraren är en kommunal service för invånarna i de tvåspråkiga kommunerna Helsingfors, Esbo, Vanda, Kyrkslätt, Grankulla, Sibbo och den de jure enspråkiga kommunen Kervo erbjuds servicen lagenligt på finska och svenska (men även också på ryska och stadin slangi[19]).

Reseplaneraren har ett svenskt namn, men saknar en svensk nätadress. Den rakaste vägen för att komma till Reseplaneraren är att skriva http://www.reittiopas.fi/sv/ eller först gå till den finska sidan http://www.reittiopas.fi/ och sedan klicka på ”På svenska”. Skriver man in http://www.reseplaneraren.fi/ kommer man till en tom sida, vilket visar att domänen är fri eller

[19] Stadin slangi är en varietet av finska.

att adressen saknar ett mål. Reseplanerarens paradsida är enspråkigt finsk (19.10.2016 kl.14:18) men föreföll vara identisk i sin utformning (även språkligt) med den svenskspråkiga förstasidan. Trots det går det att söka med hjälp av de svenska gatunamnen på de finska sidorna och med de finska namnen på de svenska sidorna. Sökresultatet visas (förutom söktermerna) dock på det språk användaren valt att sidan ska visas på. Med andra ord visas namnen t.ex. på en tågresas mellanliggande stationer eller en bussresas hållplatser på sidans språk, medan startplats och destination visas på det språk användaren valt som sökterm (Se figur 3).

Sökfunktionen för lokaltrafikens rutter finns direkt på paradsidan, vilket innebär att användaren inte behöver göra några aktiva val för att hitta till den. På sidan finns också undantagsinformation i trafiken samt en sökfunktion för tidtabeller för enskilda linjer och hållplatser.

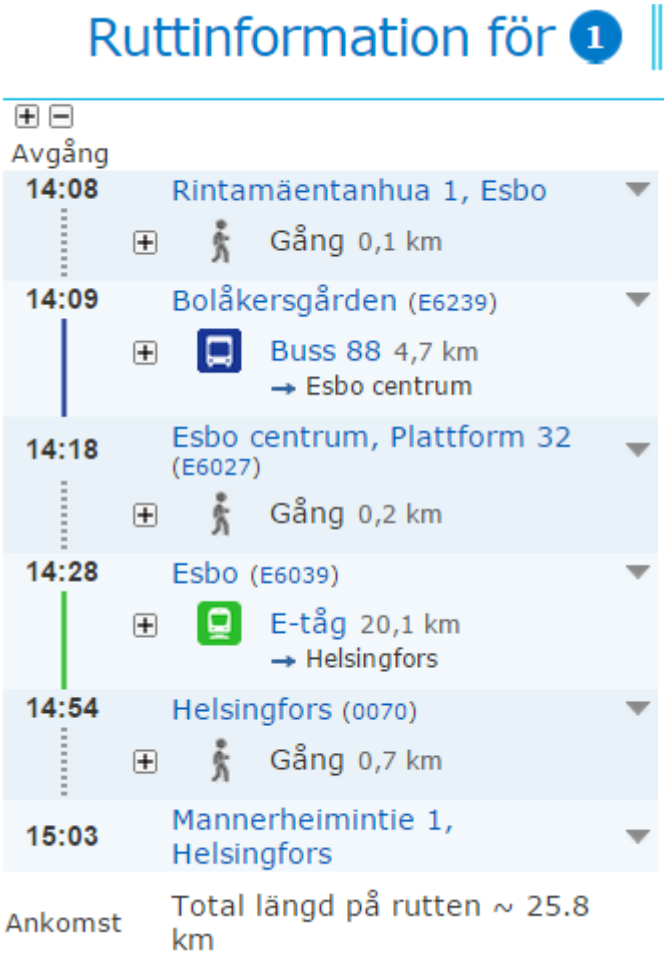

FIGUR 10 I DET HÄR EXEMPLET HAR JAG SÖKT PÅ EN RUTT FRÅN BOLÅKERSGÅRDEN TILL MANNERHEIMVÄGEN MED DERAS FINSKA NAMN PÅ DEN SVENSKA VERSIONEN AV RESEPLANERAREN.

Under tiden för datainsamlingen ändrades Reseplanerarens design totalt, vilket betydde att de första 12 informanterna fick navigera på en helt annan typ av sida än de efterföljande informanterna. Exempelvis gick Reseplaneraren från att ha finska som ingångssida för alla som skrev in www.reittiopas.fi till att välja språk enligt användarens webbläsare. Den här funktionen har testats genom att med en webbläsare med finskt användargränssnitt navigera till reittiopas.fi då operativsystemet haft svenskt användargränssnitt. Samma procedur har sedan också genomförts med webbläsare med engelskt och ryskt användargränssnitt och det förefaller vara så att Reseplaneraren väljer finska för finska webbläsare, svenska för svenska webbläsare och engelska för webbläsare på andra språk. Alternativen att få Reseplaneraren på antingen *stadin slangi* eller *ryska* har även tagits bort helt. Även möjligheten att söka med hjälp av sökord på *stadin slangi* förefaller ha tagits bort. Däremot går det fortfarande att använda finska söktermer på den svenska versionen av Reseplaneraren och vice versa. En annan noterbarskillnad är att Reseplaneraren gjorts till ett varumärke då tjänsten heter Reittiopas på alla tre tillgängliga språk till skillnad från tidigare då tjänsten hette Reittiopas för finskspråkiga, Reseplaneraren för svenskspråkiga och Journey planner på övriga språk. I den här studien har jag fortsättningsvis valt att kalla tjänsten Reseplaneraren.

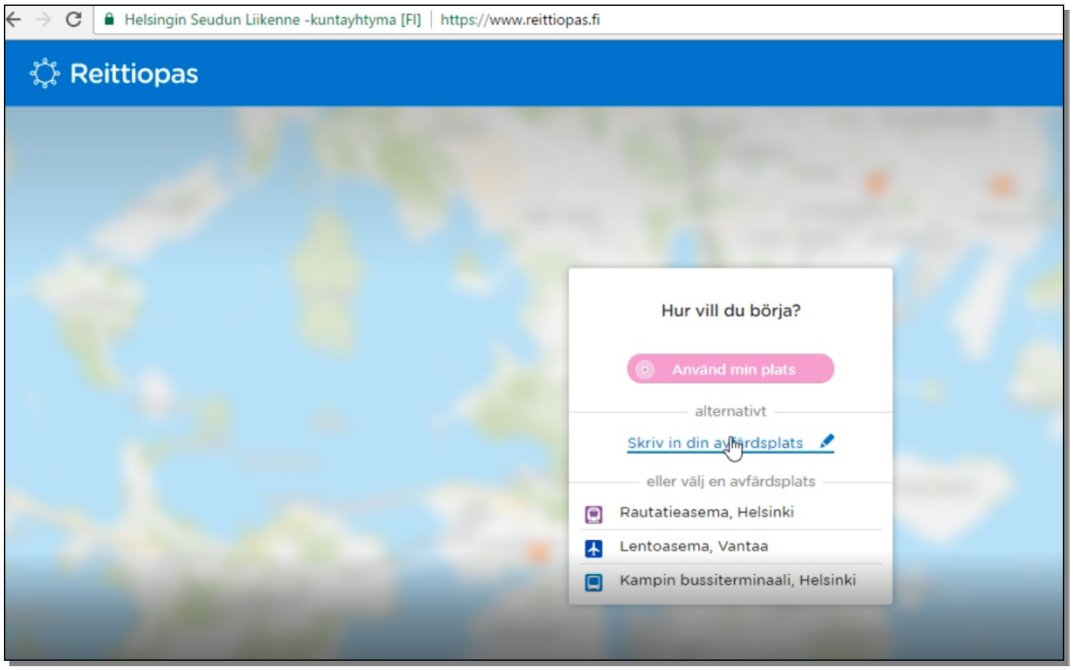

FIGUR 11 NYA REITTIOPAS

Den nya reseplaneraren är mer en karttjänst för lokaltrafiken och vid navigering till tjänsten möts man av en skylt där webbsidan vill veta vad man befinner vilket kan göras automatiskt eller genom att man manuellt skriver in sin plats, eller platsen man vill resa från. Efter att man skrivit in en destination får man se rutten på kartan och vilka fortskaffningsmedel som trafikerar på rutten samt identifierare för fordonet (exempelvis *L-tåget*). Även hur man väljer webbsidespråk manuellt har ändrats där man flyttat språkvalsmenyn från översta vänstra hörn till översta högra hörnet (se figur 10).

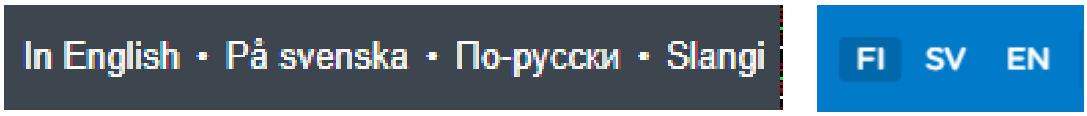

FIGUR 12 GAMLA RESEPLANERARENS SPRÅKVALSMENY T.V. OCH DEN NYA T.H.

Google maps

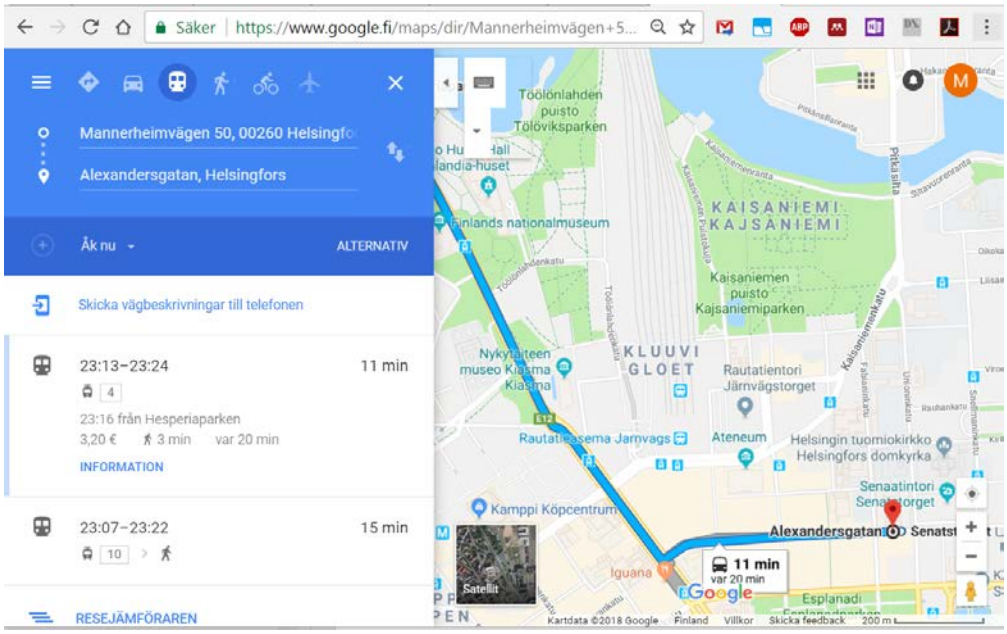

FIGUR 13 GOOGLE MAPS

Den nya reseplaneraren har kommit att likna mer Googles karttjänster, med mindre mängd text och mer grafiskt innehåll i form av kartor och ruttvisualisering. Google kom under datainsamling att vara ett av de alternativ som informanterna använde för att fullföra uppgiften där de hade till uppgift att söka en rutt från Mannerheimvägen till Alexandersgatan. Google kartor påminner mycket om nya Reseplaneraren där man i båda fallen registrerar sidbesökarens språkliga

inställningar i webbläsaren och dirigerar en till rätt språkversion. Google är ett privat bolag och omfattas inte av Finlands språklagar på samma som Reseplaneraren gör. Google har där med en annan policy vad gäller exempelvis gatunamn och ortnamn. Kort kan sägas att vid en ytlig utvärdering står ortnamnen på både svenska och finska i officiellt tvåspråkiga kommuner med kommunens majoritetsspråk först, medan enspråkiga kommuner endast har kommunens majoritetsspråk representerat även om kommunen även skulle ha ett svenskspråkigt namn tillgängligt, exempelvis Tammerfors heter enbart Tampere i Google maps[20].

Beroende på om informanten valde att använda Reseplaneraren eller Googles karttjänster var uppgiften ändå densamma. Informanterna hade till uppgift att ta reda på när nästa spårvagn gåt från Alexandersgatan i Helsingfors till Tölö sjukhus i samma stad.

VR – Valtion rautatiet

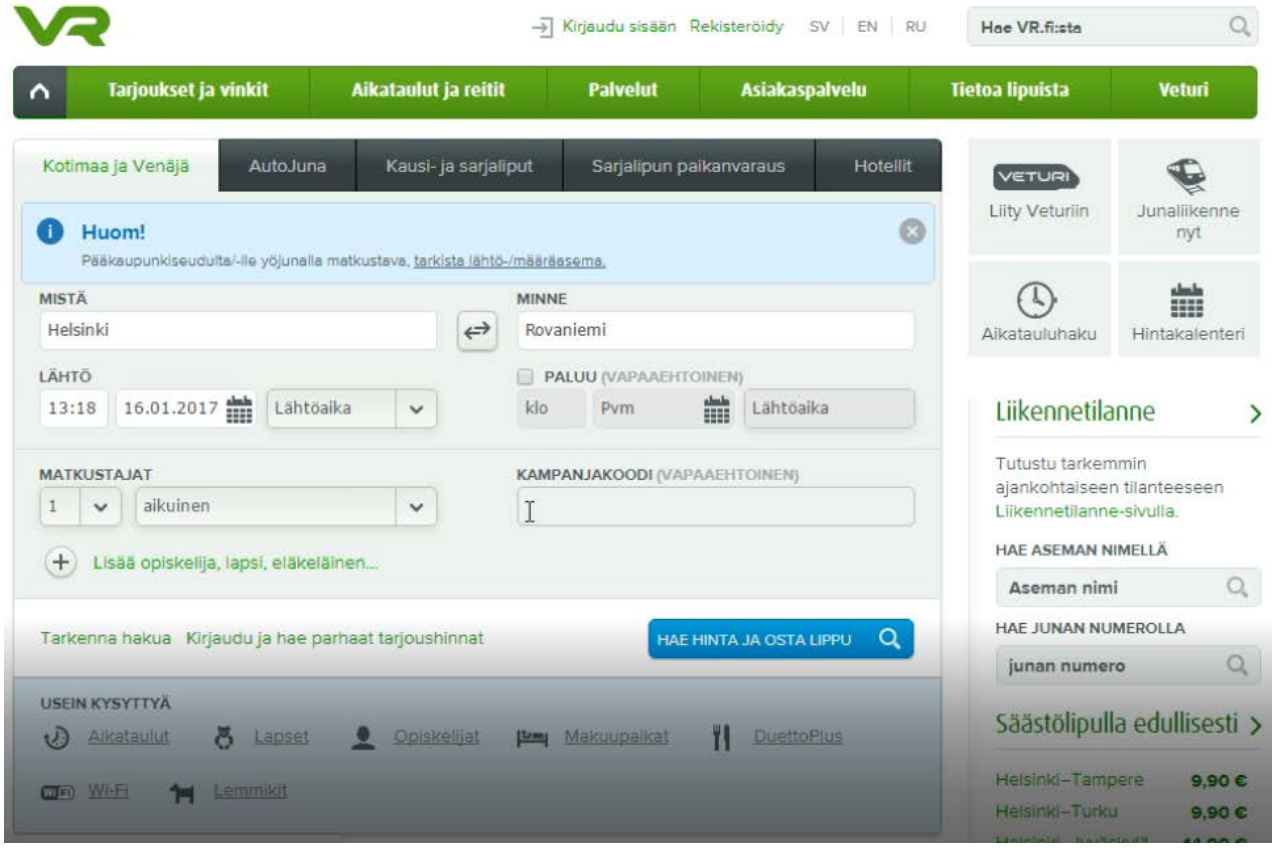

FIGUR 14 VRS WEBBSIDOR OCH ANVÄNDARGRÄNSSNITT FÖR ATT SÖKA EFTER AVGÅNGAR

[20] Google maps undersöktes 2018.1.14.

Webbsidan http://www.vr.fi/ har en liknande funktion som Reseplaneraren (se ovan), där användaren kan söka avgångar med VR:s (Finlands statliga tågbolag) tåg i Finland. VR är ett statligt bolag och ska därför enligt grund- och språklagen ge service på både finska och svenska. Även ryska och engelska finns som språkalternativ. Den finska paradsidan och den svenska första sidan är identiska vad gäller utseende. Värt att notera är att vid tiden för denna beskrivning (19.10.2015 kl. 14:59) fanns det en bild på den svenska sidan av en skärm med finsk text.

Likt Reseplaneraren är VR:s paradsida enspråkigt finsk och för att ta sig till den svenska förstasidan måste man antingen gå genom den finska paradsidan eller skriva https://www.vr.fi/cs/vr/sv/etusivu_sv i adressfältet. Att direkt ta sig till de svenska sidorna är där med mycket svårare än i fallet med Reseplaneraren där användaren bara behöver lägga till ”sv” efter http://www.reittiopas.fi/. Språkvalsbalken på VR:s sidor består av tre språkalternativ som ser lite olika ut beroende på vilken språkversion man befinner sig på. Är man på de finska sidorna kan man välja att navigera till de ryska, svenska eller engelska sidorna som är markerade med förkortningarna *RU, SV* och *EN*. Byter man språk till något annat ersätts det språket med *FI.* Det förefaller där med inte finnas något fastslaget språk för förkortningarna eftersom de inte är på målspråket. RU, EN och FI skulle kunna vara på engelska, men SV kan inte vara på engelska eftersom det då skulle stå SW eller liknande. Länkarna är skrivna med latinska bokstäver och enda gången kyrilliska alfabetet är på de ryska sidorna och även då inte i språkvalsmenyn.

TABELL 1 TABELLEN VISAR HUR DE OLIKA SPRÅKEN PRESENTERAS PÅ VRS WEBBSIDOR

Sidspråk	Språk 1	Språk 2	Språk 3
Finska	RU	EN	SV
Svenska	FI	RU	EN
Engelska	FI	RU	SV
Ryska	FI	EN	SV

På VR:s paradsida möts användaren direkt av sökfunktionen för resor. Sökfunktionen skiljer sig från Reseplaneraren genom att man inte kan skriva in svenska stationsnamn på den finska sidan eller finska stationsnamn på de svenska sidorna. Skriver man in ett namn eller en del av ett namn ges förslag på möjliga stationer eller städer man söker efter (figur 12).

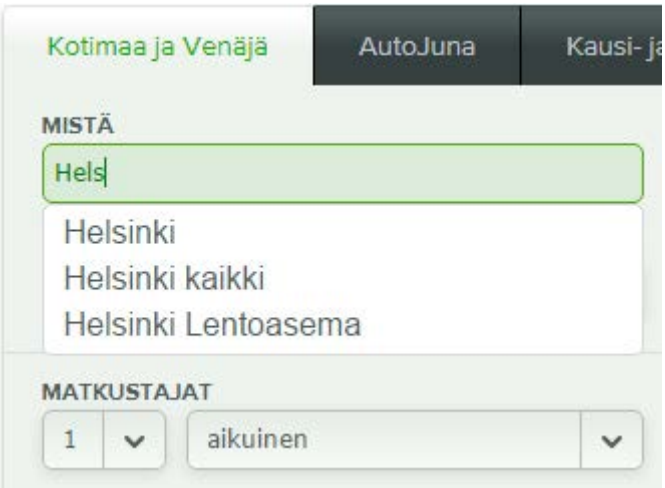

FIGUR 15 HÄR HAR "HELS" SKRIVITS IN I SÖKFÄLTET VAR PÅ WEBBSIDAN AUTOMATISKT FÖRESLÅR TRE OLIKA HÅLLPLATSER SOM BÖRJAR MED SAMMA BOKSTÄVER. ALTERNATIVEN ÄR ENLIGT DET SPRÅK MAN VALT PÅ SIDA, I DET HÄR FALLET FINSKA.

Uppgiften på VR:s sidor liknade den för Reseplaneraren och Googles karttjänster. Informanterna fick till uppgift att ta reda på när nästa tåg går från Helsingfors till Rovanniemi och vilket nummer tåget har.

5.2.3 Enkäten

Efter testsessionen fick informanterna fylla i en enkät där testinformantens språkliga bakgrund utreddes (se bilaga 1). Enkäten skapades med hjälp av *Google forms* och bestod av 18 delar uppdelat på 5 avsnitt. De fem avsnitten var skapade med olika faktorer i åtanke vad gäller språkbruk och där informanten fick besvara frågor gällande sina egna språkval både i vardagen och i kontakt med statliga och kommunala institutioner. Det fanns även med frågor gällande språkval i kontakt med privata företag där även företagets nationella härkomst togs i beaktande. Utgår från Noels et al. (2014) där man gett förslag på variabler för att mäta sociolingvistisk vitalitet, identitet och attityder där jag fokuserat mest på identitet och attityder.

Eventuella andra språk än svenska eller finska finns som alternativ där det frågas efter kunskaper i språk, språkval samt språkbruk. Övriga språk tas dock inte i beaktande då de torde ha liten eller ingen inverkan på resultatet eftersom testet ändå är så pass styrt mot finländska webbsidor eller sidor riktade mot den finländska marknaden där finska och/eller svenska finns som alternativ för

användaren. Antalet informanter som talar ett annat språk än L1-språk visade sig sedan i resultaten vara så få att man inte heller skulle kunna dra några slutsatser alls.

Enkäten är utformad för att mäta informantens självupplevda förmåga i finska och svenska samt hur mycket informanten använder de båda språken, inställning gentemot finskan och svenskan och även hur mycket informanten använder finska eller svenska i kontakt med olika myndigheter (Polisen och Föreningspensionsanstalten fanns som exempel, samt även kommunala hälsovårdsinrättningar) och privata företag. Det frågades även hur mycket informanten anser sig använda svenska på webbsidor från offentliga aktörer (kommunala och statliga) samt privata aktörer där det skilt frågades om privata företag från Sverige och Finland. Två av frågorna i enkäten (frågor 1 och 2 i avsnitt 1) var kontrollfrågor för att lättare kunna koppla ihop enkätsvar med inspelat material. Dessa två frågor visade sig senare vara överflödiga och kan tas bort i kommande liknande undersökningar. Resterande frågor i avsnitt 1 handlade om informantens kön, ålder och var denna bott de 5 senaste åren.

Avsnitt 2 frågas det efter informantens huvudsakliga skolspråk i grundskolan. Resterande skolnivåer har medvetet lämnats bort på grund av att det initialt var meningen att alla informanter skulle komma från svenskspråkiga gymnasier och skolspråk efter grundskola därför skulle vara självklart.

Avsnitt 3 bestod av 4 frågor med 22 underfrågor där informantens självbedömnda språkbruk i familjesituationer utreddes med olika familjemedlemmar skilda från varandra. Huvudfrågan löd ”Med vem talar du vilket språk?” som följdes graderad skala från 1–5, där 1 var *bara finska* och 5 var *bara svenska.* Det fanns även möjligheten att välja alternativet *Kan inte svara/Annat språk än svenska eller finska*. Syskon behandlades som en enhetlig grupp. Under avsnitt 3 utreddes även informantens val av språk i sociala situationer och i kontakt med statliga och kommunala myndigheter där FPA och Polisen användes som representanter för de statliga instanserna medan *hälsovårdsinrättningar* fick representera de kommunala aktörerna. Viktiga variabler var även språkbruket i arbete, fritidsaktiviteter där man kan ha något mer kontroll över förhållandena (fritidsaktiviteter i hemmet) och där man är mer beroende av andra aktörer (fritidsaktiviteter utanför hemmet). Även en punkt om familjens val av språk i gemensamma aktiviteter utreddes. I anslutning till dessa frågor fanns möjligheten att ange familjemedlemmar som man aldrig eller mycket sällan träffar. Exempelvis kan en förälders språk ha lite direkt och aktiv inverkan på språket om föräldern

inte är närvarande i informantens liv. Samma punkter användes igen för att mäta vilja, i betydelsen att vilja tala ett språk i vissa situationer. Exempelvis att man kanske bara talar finska i en viss situation samtidigt som man egentligen vill tala ett annat språk, men att man av någon anledning inte gör det.

Avsnitt 4 behandlade informantens självbedömnda språkfärdigheter, främs i språken finska och svenska. Även identitet och samhörighet med den finskspråkiga gruppen och den svenskspråkiga gruppen togs upp.

För underfrågorna som behandlade språkfärdigheter fanns inte möjligheten att inte svara. Informanten var där med tvungen att svara på en femgradig skala huruvida de behärskar finska eller svenska fullständigt eller ej. Frågan var uppdelad där informanten fick svara skilt på sina språkkunskaper vad gäller de receptiva färdigheterna i tal och skrift och även hurdana produktiva färdigheter informanten har i tal och skrift i finska och svenska.

Efter att de självbedömnda språkkunskaperna utretts sattes tre delar gällande identiet in där det först frågades efter informantens språkliga identitet, där informanten fick fylla i en lucka med hjälp av 4 alternativ samt ett alternativ där informanten fick sätta in eget alternativ. Frågan såg ut ungefär på följande sätt:

”Jag känner mig som en...person.”

- svenskspråkig
- finskspråkig
- tvåspråkig
- Det är inget jag tänker på
- annat (här kan informanten skriva in eget alternativ)

De två följande delarna skapades med målet att utreda informantens känsla av samhörighet dels med den svenska språkgruppen och dels med den finska språkgruppen. Fler språk behöver inte tas i beaktande då de språken inte är föremål för studien, samt att tillhörighetskänsla med andra språkgrupper torde liten eller ingen inverkan på resultaten.

Det sista avsnittet var till för att utreda hur mycket informanterna själv anser sig använda internet med tanke på språk och avsändare. För att senare kunna jämföras med hur de interagerade med webbsidorna som presenterats i avsnitt 5.1.2.

5.3 Informanterna

Mitt urval (*N=36*) består av män och kvinnor födda mellan åren 1995 och 2000 vilket placerar dem i åldrarna 17 – 22 under tiden då materialet samlades in. I undersökningen deltog något fler kvinnor (*n=21*) än män (*n=15)*. Samtliga har svenska som modersmål samtidigt som en majoritet (*n=20*) uppger ett till L1-språk vid sidan om svenska. Av de uppger de flesta finska (*n=18*) som L1-språk, medan tyska och finlandssvenskt teckenspråk (FinSSL) uppges av en deltagare vardera som L1-språk. En stor del av urvalet har där med en tvåspråkig bakgrund, vilket även bekräftas i det enkätsvar där det frågas om den språkliga identiteten. Där uppger även en del (*n=5*) som har ett L1-språk att de har en tvåspråkig identitet. Geografiskt kommer deltagarna huvudsakligen från Finlands huvudstadsregion, eller så har de enligt egen utsago bott i området större delen av de senaste fem åren.

FIGUR 16 SPRÅKLIG IDENTITET

Med tanke på finlandssvenskarnas demografi som behandlades i kapitell 3.1 är det inte oväntat att hälften av informanterna har finska som L1-språk vid sidan om svenskan. Urvalet återspeglar där med verkligheten hyfsat bra. Som framgår av figur 4 är även en tvåspråkig identitet vanligt förekommande bland informanterna där 25 informanter av 36 har en tvåspråkig identitet. Dessa

informanter känner antagligen någon form av identifikation med något språk de har som L2-språk eller alternativt att de känner sig tvåspråkiga på grund av att de behärskar fler språk än ett. Det innebär inte nödvändigtvis att de skulle känna en etnisk tillhörighet med dem som huvudsakligen talar det språket.

5.4 Kvantitativ analys av data

Den kvantitativa analysen genomfördes i sattistikprogrammet SPSS med datan tagit från Elan (se kapitel 4.1) samt enkäten (se kapitel 5.1.3) som grund.

Till en början skapades en dikotom bakgrundsvariabel enligt familjens språkliga konstellation. Variabeln indelade informanterna i grupper där ena gruppen talar båda språken i hemmet och där de i den andra inte talar finska i hemmet. För att kunna avgöra huruvida den språkliga bakgrunden påverkar navigationstiden med tanken på språket måste frågan delas upp i fler frågor eftersom hypotesen att den språkliga bakgrunden påverkar språkvalet är en allt för bred hypotes. De nya hypoteserna var följande:

H_1 = Det finns en positiv korrelation mellan den relativa svenska tiden och upplevd svensk identitet
H_2 = Det finns en positiv korrelation mellan den relativa svenska tiden och kunskaper i svenska
H_3 = Det finns en negativ korrelation mellan den relativa svenska tiden och upplevd finsk identitet
H_4 = Det finns en negativ korrelation mellan den relativa svenska tiden och kunskaper i finska

Den relativa svenska tiden innebär den relativa tid under vilket informanten uppehöll sig på svenskspråkiga webbsidor. Den relativa svenska tiden räknades ut genom att ta tiden där informanten upphöll sig på webbsidor med huvudsakligen svenskt innehåll och subtrahera den med tiden där informanten uppehöll sig på webbsidor med huvudsakligen finskt innehåll, vilket gav en relativ summavariabel (relativ_svensk_tid) som sedan kunde jämföras med bakgrundsvariablerna identitet och språkkunskaper. Även den självrapporterade tiden gällande språk togs i beaktande för att jämföra huruvida informanternas självangivna webbanvändning gällande språk stämde överens med den observerade tiden. Genom att jämföra den självuppskattade användningen och den relativa svenska tiden får vi veta om informanterna i överlag har en realistisk bild av deras eget internetanvändande.

De olika variablerna *svensk identitet (Svensk_identitet), kunskaper i svenska (Svenskkunskaper), finsk identitet (Finskidentitet), kunskaper i finska (Finskakunskaper), självbedömt språk (Web_sprak)* och *uppmätt webbspråk (relativ_svensk_tid)* jämförde sedan mot varandra. Variablerna var summavariabler som räknades ut på följande sätt:

TABELL 2 HUR DE OLIKA SUMMAVARIABLERNA SKAPADES

Svensk_identitet	TillhöraSvensp + SamhörigASvensp + SvMinID / 3
Svenskkunskaper	Sv_Tal + SV_Skrift + SV_Tal_F + SV_Skrift_F / 4
Finskidentitet	FiMinID + SamhörigAFinsksp + TillhöraFinsksp / 3
Finskakunskaper	FI_Tal + FI_Skrift + FI_Tal_F + FI_Skrift_F / 4
Web_sprak	WebStat + WebKommun + WebFinPriv + WebSvPriv + WebUtlPriv / 5
relativ_svensk_tid	Tid_svenska_utan_ikea_stockmann / Totaltid_utan_ikea_stockmann

De nya summavariablerna anger hur starkt man identifierar sig med svensk- och finskspråkiga (Svensk_identitet, Finskidentitet), kunskaper i språken svenska och finska (Svenskakunskaper, Finskakunskaper), den självutvärderade användning av svenska eller finska på internet (Web_sprak) samt den observerade relativa tiden då svenska använts (relativ_svenskatid). Med hjälp av de nya summavariablerna kan vi utföra ett *Student's t-test* för att ta fram medianen för tvåspråkiga och enspråkiga i relation till de olika variablerna. Med testet får vi också veta *effektstorleken* (η^2), p-värde (*p*) samt t-värdet med frihetsgraderna i parantes(*t(fg)*). P-värdet berättar hur nära vi är nollhypotesen (H_0), det vill säga att det inte finns några skillnader mellan de två grupper som vi testar. Exempelvis om man vill undersöka en skillnad i frekvensen av bruket av svordomar mellan könen är nollhypotesen att det inte finns några skillnader mellan könen. Alltså att män svär lika mycket som kvinnor och vice versa. Där p=1.0 finns det i testet absolut ingen korelation mellan de två jämförda variablerna, utan alla resultat kan bero helt på slumpen. Ett lägr värde innebär alltså att variationerna i mindre grad kan förklaras av slumpen. Exempelvis finns en statistisk signifikant skillnad mellan enspråkigt svenska och tvåspråkiga (se tabell 3) i huruvida de känner en finsk etnisk identitet eller inte ($p<.001$) som inte bara beror på slumpen i testet.

Effektstorleken visar hur stor andel av variansen i den beroende variabeln förklaras av den oberoende variabeln. Effektstorleken framgår i tabell 3 som Eta-kvadrat (η^2). Ju högre effektstorleken är ju större skillnad finns de mellan de två undersökta grupperna. I fallet med finsk identitet finns en medelstor skillnad svenskspråkiga och tvåspråkiga i huruvida de känner en finsk identitet i etnisk bemärkelse eller ej.

TABELL 3 T-TEST

	M		*t*(*fg*)	*p*	η^2
	Svenskspråkiga	Tvåspråkiga			
Svensk identitet	4.2778	4.4762	.95 (31)	.35	-
Finsk identitet	2.5208	3.8571	5.01 (31)	< .001	.45
Svenskakunskaper	4.8333	4.5833	-1.77 (31)	.09	-
Finskakunskaper	3.6250	4.4881	4.37 (31)	< .001	.38
Självbedömt webbspråk	3.4909	2.3524	-4.05 (30)	< .001	.35
Uppmätt webbspråk	.5849	.4507	-1.80 (31)	.08	-

Som man kanske kan förvänta sig identifierar sig tvåspråkiga i högre grad som finska ($M_{Tvåspråkiga}$=3.857) än vad svenskspråkiga gör ($M_{Svenskspråkiga}$=2.520) där M = medeltal. Medan man inte genom det här testet kan påvisa några skillnader i upplevd kompetens mellan finska och svenska, upplever sig tvåspråkiga signifikant bättre på finska än vad enspråkigt svenska gör (*p=.001*). Signifikansnivån i det här testet är satt vid *p<.005.* Här ska man dock sätta emfas på *upplevd kompetens*, eftersom jag inte utrett deras faktiska kunskaper. Det kan exempelvis finnas en förväntan att tvåspråkiga ska vara väldigt bra på finska och att de tvåspråkiga informanterna kan ha en bias där de rapporterar högre kompetens än de enspråkiga som inte har samma bakgrund och krav på att kunna god finska.

För att få en bättre överblick och för att lättare kunna se trender skapades 4 spridningsdiagram (Figur 15) för variablerna svensk identitet, finsk identitet, finskakunskaper samt svenskkunskaper (y-axeln) där de jämfördes med den variabeln *relativ svensk_tid* (x-axeln) där värdet anger andel av tiden tillbringad på svenskspråkiga webbsidor (exempel .77 = 77 % av tiden).

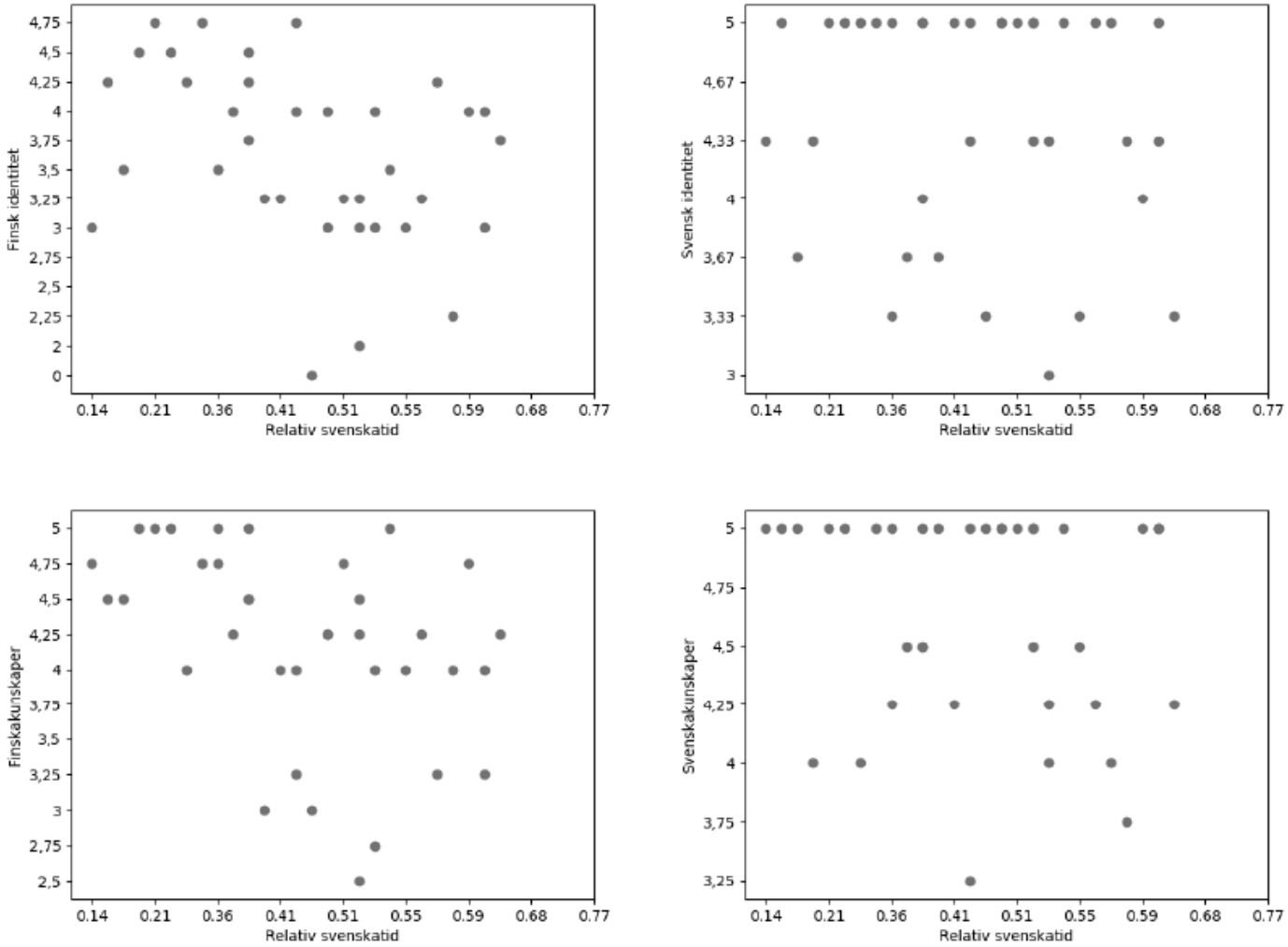

FIGUR 17 SPRIDNINGEN AV DEN MÄTTA TIDEN I KORRELATION TILL DE OLIKA VARIABLERNA FINSK IDENTITET (U.V.), SVENSK IDENTITET (U.H.), FINSKAKUNSKAPER (N.V.) OCH SVENSKKUNSKAPER (N.H.)

Tanken med spridningsdiagrammen är för att se huruvida man kan observera några trender utan att göra några berälningar. Direkt kan man avläsa att det finns en stark svensk identitet, samt att de självbedömnda kunskaperna i svenska i regel är mycket hög i urvalet. Kunskaperna i svenska kan förklaras med att alla informanter gått i svenskspråkig skola samt att de talar det som sitt modersmål. Det är dock svårt att säga hur mycket det skulle skilja sig från svenskspråkiga som går i finskspråkig skola, eller om de skulle ge liknande resultat. Man ska även ha minnet, att vad gäller kunskpaerna i svenska är svaren självrapporterade och de berätter inte hur pass bra informanternas svenska är i relation till andra svenskspråkiga eller enligt standardiserade test. Det förefaller även vara så att informanter med stark identitet både kan använda sig av mycket

svenska på internet samtidigt som några av dem använder sig av väldigt lite. Spridningen förefaller även den vara stor i graferna för svensk identitet och kunskaper i svenska.

Spridningen för finsk identitet och kunskaper i finska verkar genom att bara titta på graferna vara mer koncentrerad än vid de svenska motsvarigheterna. Man kan redan vid det här tillfället ana en viss trend vad gäller kunskaper i finska och upplevd finsk identitet. Vad man kan utläsa är att alla återger någon nivå av kunskaper i finska, men det finns de som inte har någon eller en mycket svag finsk identitet.

För att få en mer exakt uppfattning mäts de olika summavariablerna mot varandra, för att se huruvida det fanns någon korrelation mellan dem eller ej. I tabellen nedan syns korrelationerna mellan de olika variablerna.

TABELL 4 KORRELATIONER MELLAN DE OLIKA VARIABLERNA

	Kunskaper i svenska	Finsk identitet	Kunskaper i finska	Själv-bedömt webbspråk	Uppmätt webbspråk
Svensk identitet	.091	.323	.230	-.238	-.123
Kunskaper i svenska		-.233	.244	.413*	-.144
Finsk identitet			.505**	-.537**	-.333*
Kunskaper i finska				-.465**	-.369*
Självbedömt webbspråk					.121
Uppmätt webbspråk					

Notera.
* p < .05
** p < .01

I den här undersökningen har jag utgått från att det finns en statistisk signifikant korrelation om p-värdet är mindre än .05. Av tabell 4 utläser man att det finns en sådan signifikant korrelation i 6 av fallen. Nämligen vad gäller *självbedömt webbspråk-kunsk*aper *i svenska, självbedömt webbspråk-finsk identitet, självbedömt webbspråk-kunskaper i finska*, *kunskaper i finska-finsk identitet, Uppmätt webbspråk-finsk identitet* och *uppmätt webbspråk-Självbedömt webbspråk.* En stark korrelation skulle vara ±1.0 medan den blir allt svagar ju närmare noll man kommer. Korrelationer som överstiger 1.0 eller understiger -1.0 är felräknade. Korrelationer från ±0.1 till ±.30 är svaga, ±.30 till ±.50 är medelstarka och allt ovanför/under är starka korrelationer. En +1 korrelation skulle innebära en perfekt stigande korrelation, medan -1 skulle innebära en perfekt fallande korrelation. (Wilson, hämtad 2018)

Det mest uppseendeväckande är kanske den negativa korrelationen mellan det självbedömda webbspråket, alltså hur mycket tid och resurser informanterna anser sig lägga ned på att surfa på svenska och det faktiska mätta webbspråket där jag mätt hur mycket tid de lagt ned på att surfa på svenska. Det innebär att informanterna gör tvärtemot vad de uppger och ju mer de anser sig använda svenska desto mindre svenska använder de i praktiken. En förklaring är att *social önskvärdhet,* som tidigare diskuterats i kapitell 2, spelat in här och informanterna svarat enligt var tror är det rätta att svara och vad som förväntas av samhället att de ska svara. Det vill säga att för att de talar svenska som modersmål så ska de också använda sig av svenska i alla situationer. På internet behöver de inte stå till svars inför någon annan utan de kan surfa relativt anonymt. Att det inte finns en direkt mänsklig person de interagerar med betyder även att de språkliga möten de upplever inte heller är sådana att de skulle minnas dem lika starkt som i en interaktion mellan två människor. Exempelvis kan man tänka sig att få service på och använda sig av svenska i butiken, hos polisen eller hos någon annan statlig eller kommunal myndighet i den riktiga världen sätter sig i minnet och bidrar mer till upplevelsen än att en webbsida skulle sakna svenskspråkiga sidor.

För att återgå till de tidigare hypoteserna ser man att det finns en svag negativ korrelation (-.123) mellan svensk identitet och uppmätt tid, där frihetsgraden (Df) var 31. Vi kan däremot inte förkasta H_0 då p-värdet är högre än .05. Märk väl att vi inte säger att nollhypotesen stämmer, utan vid hypotesprövningar kan man bara slå fast om nollhypotesen går eller inte går att motbevisas. Det betyder med andra ord att nollhypotese kan vara felaktig, men det kan vara så att vi inte kan bevisa det. Det finns där med inga belägg för H_1 *Det finns en positiv korrelation mellan den relativa svenska tiden och upplevd svensk identitet*. Detta är klart mot det förväntade med tanke på resultaten i Vincze & Moring (2016:118) som diskuterats under kapitlet *Tidigar forskning* och visar en korrelation mellan språkidentitet och användandet av minoritetsspråk på internet. Man kan tänka sig att informanterna även i den undersökningen haft ett infall av *social önskvärdhet*. Eftersom det inte framgår från vilken region i Finland Vinczes & Morings (2017) informanter kommer från är det svårt att säga hur pass jämförbara urvalen är.

Hypotes 2 (H_2) var *Det finns en positiv korrelation mellan den relativa svenska tiden och kunskaper i svenska*. Även i det här fallet kan inte nollhypotesen förkastas då p-värdet överstiger .05 samtidigt som korrelationen skulle mycket svag (r=.144). H_0 lyder på följande sätt: *Kunskaper i svenska har ingen påverkan på hur mycket svenska informanterna använder sig av på internet.* Även det här resultatet är som förväntat eftersom tidigare studier som diskuterats i avsnitt 3.4 visat på ett samband mellan språkkompetens och internetanvändande. Men eftersom man i tidigare studier mätt konvergens mot ett L2-språk som inte har någon officiell status i regionen informanterna kommer från kan avvikelsen anknytas till att finskan kanske inte bara är ett prestigespråk, men även ett klart påtagligare och mer närvarande *maktspråk* för informanterna än vad engelska är. Med maktspråk avser jag sådant språk som på på ett eller annat sätt har en stärkt position i samhället. Det kan vara genom ett mer omfattat bruk av språket än andra mindre använda språk, vilket finskan är inom den finska staten.
Följande hypoteser H3 och H4 är i grund och botten samma som H1 och H2, men skillnaden är att svenskan bytts ut med finskan.

Hypotes H_3 löd *Det finns en negativ korrelation mellan den relativa svenska tiden och upplevd finsk identitet* vilket gör att H_0 blir *Det finns ingen korrelation mellan finsk identitet och och den relativa svenska tiden.* Med ett p-värde under .05 kan vi inte förkasta H_0 och måste därför slå fast att det finns en statistisk märkbar korrelation mellan upplevd finsk identitet och den *relativa svenka tiden* som inte är orsakad av slumpen. Det finns en medelstark negativ korrelation mellan upplevd finsk identitet och den relativa svenska tiden (-.333). Det innebär att ju mer informanterna känt samhörighet med det finska språket och den finska gemenskapen desto mindre svenska använder de. Korrelation är dock inte detsamma som kausalitet och det är inte troligt att finsk identitet är det som påverkar huruvida man använder svenska eller inte. I fall där det finns en fysiskt närvarande samtalspartner eller vid någon form av telefonsamtal äger rum kan man tänka sig att identitet och behovet att markera avstånd från någon som talar ett annat språk spelar en större roll. I det här fallet där det inte finns en samtalspartner och alla informanter talar svenska som L1-språk är det högst osanolikt att informanten skulle vilja markera socialt avstånd i interaktionen med en webbsida och där till att informanten skulle markera socialt avstånd från ett av sina L1-språk.

En mer sannolik förklaring finner vi när vi hypotesprövar H_4 *Det finns en negativ korrelation mellan den relativa svenska tiden och kunskaper i finska*. Likt H_3 finns en statistisk signifikant negativ korrelation där $p<.05$. Korrelationen är medelstark med en koefficient på -369. Det innebär att ju högre upp på skalan informanterna placerar gällande kompetens och hur mycket de använder finska i vardagen desto mindre svenska använder de i det uppmätta testet.

Min slutsats är att kunskaper i finska är den bakomliggande faktorn både för den upplevda finska identiteten och den relativa svenska tiden. Här måste man dock ta i beaktande att många av informanterna talar finska som L1-språk och även det är en faktor som både påverkar kunskaperna i finska och personens finska identitet. Hypotesprövningens resultat pekar på att det med den empiriska forskning som här genomförts finns det belägg för att kunskaper i det i samhället dominerande språket, som i det här fallet är finska, är en viktig faktor för val av språk på internet. Man ska dock vara noga med att vi bara ser en korrelation här och som tidigare nämnts är korrelation inte detsamma som kausalitet.

Intressant är också att det inte går att finna någon korrelation mellan den *relativa svenska tiden* och svensk identitet eller kompetens i svenska. Med föreliggande redogörelse är mitt antagande att det är språkens hierarkiska ställlning i samhället som spelar in där finskan som det dominerande språket även fungerar som prestigespråk. Med andra ord är man villigare att använda finskan om man behärskar språket väl och att finska kan upplevas som mer informationsrik med tanke på den större mängd information som finns att tillgå på finska i Finland jämfört med svenska.

5.5 Tillförlitlighet

För att hantera observatörens paradox[21] har jag valt att använda mig av skärminspelningsprogram i stället för att till exempel spela in skärmen med en kamera eller sitta med bredvid informanten vid testtillfället. Skärminspelningsprogrammet som jag använde fungerar dock inte osynligt, utan var synligt innan testet då det måste starta på skärmen, samt att programmet syntes i

[21] Observatörens paradox kan enkelt beskrivas hur mycket resultatet är påverkat av testsituationen, där informantens beteende påverkas av testsituationen då hen är medveten att hen blir observerad.

programfältet under hela sessionen. Jag anser dock att denna metod har mindre påverkan på testresultaten än vad en kamera eller observatör i direkt anslutning till testdatorn skulle ha.

Eftersom uppgifterna i testet var på svenska är möjligheten stor för att det kan ha påverkat resultatet eftersom miljön blir mer svensk. Det kan vara bra i framtida undersökningar ge informanterna möjligheten att få uppgifterna på fler för undersökningen relevanta språk. I det här testet skulle det ha varit skäligt att också ge uppgifterna på finska.

De mätinstrument som använts har sina egna restriktioner och programmet Elan hade i sin aktuella version (v. 4.9.4) en viss tendens att avrunda uppåt när den markerade hundradelar efter den första decimalen. Men eftersom alla videor annoterades med samma program och version anser jag den problematiken vara minimal. Ett större problem har varit den ibland ostadiga internetuppkopplingen. Under vissa testtillfällen har datorn drabbats av instabil uppkoppling varpå det stundvis tagit upp mot en minut för datorn att ladda webbsidan. Det har resulterat i att informanten kan ha klickat på knappen för att uppdatera sidan och på så sätt startat om laddningsprocessen, vilket resulterat i längre navigeringstid de tillfällen internetuppkopplingen varit instabil.

5.6 Diskussion

I den här studien sökte jag svar på i vilken utsträckning finlandssvenskar använder finska eller svenska i webbmiljöer. Det har gjorts genom att genom ett test mäta tiden de gymnasieelever tillbringat på svenskspråkiga webbsidor, samt låta informanterna besvara en enkät där deras språkliga bakgrund utretts. Dessutom har eleverna fått utvärdera sitt eget språkbruk. Många av de variabler som fanns med har inte använts i studien men är intressanta för framtida studier. I den här studien avgränsades de undersökta variablerna till självbedömnd kompetens i svenska och finska, självbedömnd upplevelse av identitet som svenskspråkig och upplevd samhörighet den svenskspråkiga gemenskapen i Finland, samt självbedömnd upplevelse av finsk identitet och upplevd samhörighet med den finskspråkiga gemenskapen i Finland.

Av analysen kan vi konstatera att det finns en medelstark negativ korrelation mellan finsk identitet och kunskaper i det finska språket, där det finns en svagt starkare negativ korrelation mellan kunskaper i finska och relativ tillbringad tid på svenskspråkiga webbsidor, än mellan finsk identitet

och relativ tillbringad tid på svenskspråkiga webbsidor. Kunskaper i svenskar eller svensk identitet verkar inte vara betydande faktorer för huruvida informanterna tillbringar tid på svenskspråkiga sidor eller inte.

Som togs upp under *3.4 Tidigare forskning* har man tidigare observerat att kompetens i engelska har korrelerat med användning av det språket (se Yang *et al.* 2007). I studien av Vincze & Gasiorek (2016) fann man en positiv korrelation mellan identitet, atityd, kompetens och användning av finska bland tvåspråkiga finländare. Min studie stöder de resultaten vad gäller kompetens och identitet med skillnaden att min studie inte handlar om direkt kommunikation mellan två levande människor. Där de tidigare studierna använts sig av främst frågeformulär, har jag i den här studien använt mig av observation. Det innebär att uppfattningen att språkkunskaper påverkar språkbruket och med teorin om självförmåga förklarar det även variationen mellan de olika informanterna. Den upplevda självförmågan mättes genom att informanterna frågades om hur bra de upplever att deras receptiva och aktiva förmåga i finska och svenska är. Självutvärderande som enkäten är mäter inte informantens faktiska kompetenser, utan bara hur informanten upplever sig kunna använda språken. Det innebär att implicita variabler kan ligga bakom svaren. Man kanske svarar att man är bättre på att tala ett språk för att det är förväntat att man ska tala ett visst språk bra. Samtidigt kan man kanske vilja markera avstånd från ett språk man upplever sig ha dåliga erfarenheter av. När man tolkar svaret måste man alltså både ta i beaktande hur informanten har svarat och inte bara vad informanten har svarat, med både teorin kring självförmåga och CAT i åtanke.

I den här studien hade jag som mål att skapa mer kunskap om hur språk används på internet med de som talar ett minoritetsspråk i en socilingvistisk bemärkels. Resultaten visar på att det finns en positiv korrelation mellan konvergens mot det större språket i samhället och kompetens i det språket. Jag kunde dock inte finna någon korrelation med användning av minoritetsspråket och identifikation med det språket eller kompetens i det språket. I den här studien kom urvalet från den finlandssvenska språkgruppen i Finlands huvudsstadsregion och huruvida samma resultat skulle fås på andra håll i landet eller i andra länder går utgående från dessa resultat inte att avgöra. Men vad denna kunskapen för med sig till samhället är att det kan vara svårt att nå finlandssvenskar med hög kompetens i finska med svenskspråkigt material. Detta kan orsaka

bekymmer för aktörer som har sin verksamhet främst eller bara på svenska, då det kan vara svårt att nå fokusgrupper som kanske surfar mer på finska än svenska.

6 Framtida forskning

Internets historia är kort och mycket har hunnit hända sedan internetanvändandet bildligt talat exploderade på 90-talet. Det betyder även att all forskning som rör internet har utförts relativt nyligen och att det finns mycket outforskad mark, både vad gäller internet rent tekniskt, men också vad gäller den användarcentrerade forskningen där man mer ser på internet i användning av verkliga personer. Det finns fortfarande mycket som behöver göras och det finns många och goda möjligheter att hitta nya infallsvinklar, metoder och idéer för framtida forskning.

Den här studien har utförts inom ramarna för en avhandling pro gradu, vilket har satt sina begränsningar både vad gäller ekonomiskt som kunskapsmässigt. Under processen har det uppdagats vissa brister och områden där undersökningen kan förbätras, även om konceptet visat sig vara fullt fungerbart. För insamlingen av data finns två möjliga framtida tillvägagångssätt. Antingen kan man göra testet mindre styrt och eventuellt ge informanterna helt fria händer. Det skulle ge data som återfinns inom konversationsanalysen där man har som mål att den insamlade datan ska likna verkliga situationer. Det andra alternativet är att utveckla metoden för att bli mer laboratorielikanande och där man har mer kontroll på de olika variablerna man vill undersöka. I det senare fallet är det viktigt att antingen skapa webbsidor där man har kontroll på webbsidornas innehåll eller se till att samla in datan effektivt under en kort tidsperiod för att undvika att innehållet på och utformningen av webbsidorna varierar i allt för stor grad (se exemplet med Reseplaneraren i kapitell 5.1.1).

För statistisk analys saknar denna undersökning tillräckligt med kraft (*eng. power*) för att ensamt kunna förklara (se T-testet). För att kunna bli riktigt relevant och pålitligt krävs en större datamängd, vilket innebär att fler informanter måste ingå i studien. Studien har även avgränsats till informanter med en låg ålder och geografiskt enbart till huvudstadsregionen i Finland. Liknande studier skulle behövas göras på andra håll i det så kallade Svenskfinland för att ge en bättre helhetsbild över gruppen överlag, där ett mer diversifierat urval ingår vad gäller klass och ålder. Även mer statistisk analys kan göras på materialet genom att jämföra webbsidorna och den

navigationstid informanterna har på respektive webbsida. Råder det skillnad i navigationstiderna mellan statliga aktörers webbsidor och privata aktörers webbsidor?

Det finns mycket intressant att titta på som att gå in på det inspelade materialet med mer kvalitativa forskningsmetoder. Datan som är insamlad är kvalitativt sett väldigt stort med runt 9 timmar inspelat material där nästan 4 timmar är effektiv navigationstid (se 5.2). Här kan man se på materialet på olika sätt. Man exempelvis kan titta på hur informanten hittar den information hen har ålagts att söka. Genom att till exempel titta på vilka sökord som används och på vilket språk sökorden är skrivna kan man skapa en modell för hur språkbyte sker i relation till miljön, i takt med att miljön ändras.

Eftersom annoteringen av materialet var av ett nytt slag måste metoden för annoteringen förbättras och avhandlas separat för att öka precisionen i den. Nu var den enbart framtagen för just den här studien och annoteringen kan anses vara minimal då egentligen bara tiden på respektive webbsida annoterades. För att effektivt kunna analysera materialet kvalitativt plannerar jag en bättre annoteringsmetod för framtida forskning. Annotering av inspelat digitalt material med Elan ger många goda möjligheter att mäta bland annat pekarrörelser i förhållande med länkar och liknande, samt språkbyteslänkarnas position och hur bra de fungerar för användaren.

Källförteckning

Alexa (utan årtal). [Online]
Tillgänglig: https://www.alexa.com/topsites
[2017-11-01].

Backman, S. & Lindberg, J., 2016. Språklagstiftning. [Online]
Tillgänglig: http://uppslagsverket.fi/sv/view-103684-Spraaklagstiftning
[2017-08-11].

Bandura, A., (1982). Self-Efficacy Mechanism in Human Agenc y. American psychologist, 37(2), s. 122-147. doi.org/10.1037/0003-066X.37.2.122

Berendt, B. & Kralisch, A. (2009) ‘A user-centric approach to identifying best deployment strategies for language tools: The impact of content and access language on Web user behaviour and attitudes’, *Information Retrieval*, 12(3), s. 380–399. doi: 10.1007/s10791-008-9086-4.

Bermejo, F. (2009) *Audience manufacture in historical perspective: from broadcasting to Google*, New Media & Society, 11(1–2), doi: 10.1177/1461444808099579.

Brugman, H. & Russel, A. (2004) ‘Annotating Multimedia/ Multi-modal resources with ELAN’, *Proceedings of the 4th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2004)*, s. 2065–2068. doi: 10.1.1.104.1178.

Finnäs, F. (2013) Finlands svenska folkting ISBN 978-952-9700-60-8

Google Inc. (2018) *Riktlinjer för innehåll, Internationellt* Tillgänglig: https://support.google.com/webmasters/topic/2370587?hl=sv&ref_topic=4598733 [2018-04-08]

Hamngren, I., Odhoff, J. och Wolfers, J. (2009) *De byggde internet i Sverige*. 2:a upplagan. Stockholm: Isoc-se. Tillgänglig: https://isoc.se/wp-content/uploads/2016/02/De-byggde-Internet_2009_inlaga_webb.pdf [2018-01-21].

Jaakola, A. *et al.* (2017) *Helsingfors statistiska årsbok*. Helsingfors. doi: ISSN 1799-5264.

Kornai, A. (2013) *Digital Language Deat*’, PLoS ONE, 8(10). doi: 10.1371/journal.pone.0077056.

Kralisch, A. & Berendt, B. (2005) *Language-sensitive search behaviour and the role of domain knowledge*, New Review of Hypermedia and Multimedia, 11(2), s. 221–246. doi: 10.1080/13614560500402775.

Lindell, M. (2016) *Språkbarometern 2004–2016*. Helsingfors. Tillgänglig: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79090/OMSO_52_2016_Språkbaro.pdf?sequence=3. ISBN PDF: 978-952-259-543-0

Merikivi, J., Myllyniemi, S. & Mikko, S. (2016) *Media Hanskassa*. Tillgänglig: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/media_hanskassa.pdf ISBN 978-952-7175-17-0 [2018-04-15]

Schweizerische Eidgenossenschaft (2013) ‘Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft’, *Constitution*, 1999 (1999), s. 1–94. doi: 10.1016/j.ajodo.2005.02.022.

Seymour, T., Frantsvog, D. & Kumar, S. (2011) *History Of Search Engines*, International Journal of Management and Information Systems, 15(4), s. 47. doi: 10.19030/ijmis.v15i4.5799.

Sloetjes, H. & Wittenburg, P. (2008) *Annotation by category - ELAN and ISO DCR*, Proceedings of the 6th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC’08), s. 816–820. doi: 10.3758/BRM.41.3.591.

Svenska litteratursällskapet (utan årtal) *Sockenkarta* Tillgänglig: http://www.sls.fi/sv/print/2043 [2018-04-28]

Tanenbaum, A. (2009) *MODERN OPERATING SYSTEMS*. 3:e upplagan. Upper Saddle Rive: Pearson Education, Inc.

Vincze, L. & Gasiorek, J. (2016) *My competence, your competence, and the language we use: the moderating effect of interlocutor language constraint in bilingual accommodation*, International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, 50(Januari), s. 1–9. doi: 10.1080/13670050.2015.1128385.

Warshauer (2002) *Language Choice Online: Globalization and Identity in Egypt*. Journal of Computer-Mediated Communication **https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2002.tb00157.x**

Wass, F. & Åberg, D. (2016) *Internetguide #24 Domännamn*. H. Nilsson (red.). internetguider.se. Tillgänglig: https://www.iis.se/docs/Domannamn.pdf [2018-01-21]

Westerholm, A. (2014) *ÅRSBOK FÖR UTBILDNINGSSTATISTIK 2014 Den svenskspråkiga utbildningen*. Utbildningsstyrelsen. Tillgänglig: http://www.oph.fi/download/163345_den_svenskspra kiga_utbildningen_2014.pdf [2018-01-15]

Yang, H.-J. *et al.* (2007) *Impact of Language Anxiety and Self-Efficacy on Accessing Internet Sites*, CYBERPSYCHOLOGY & BEHAVIOR, 10(2). doi: 10.1089/cpb.2006.9964.

Tabellförteckning

Tabell 1 Tabellen visar hur de olika språken presenteras på VRs webbsidor 48
Tabell 2 Hur de olika summavariablerna skapades 54
Tabell 3 T-test 55
Tabell 4 KORRELATIONER MELLAN DE OLIKA VARIABLERNA 57

Figurförteckning

Figur 1 Svenskfinland Bildkälla: Svenska litteratursällskapet 11
Figur 2 Andelen svenskspråkiga män och kvinnor som gift sig med en finskspråkig partner 1951—2011. (text och graf ur Finnäs, 2013:21) 12
Figur 3 Prov skrivna 2007 — 2016 enligt uppgifter från studentexamensnämnden 13
Figur 4 Elan v. 4.9.4 i användning 34
Figur 5 Tidslängder från session 7 36
Figur 6 EN RÖD CIRKEL VISAS PÅ SKÄRMEN NÄR INFORMANTEN KLICKAR. 38
Figur 7 Fråga 1 i testet gällde Ikea. 39
Figur 8 Jakoavain har skrivits in i sökfältet 41
Figur 9 Reseplaneraren som den såg ut 13.1.2017. 43
Figur 10 I DET HÄR EXEMPLET HAR JAG SÖKT PÅ EN RUTT FRÅN BOLÅKERSGÅRDEN TILL MANNERHEIMVÄGEN MED DERAS FINSKA NAMN PÅ DEN SVENSKA VERSIONEN AV RESEPLANERAREN. ... 44
Figur 11 Nya Reittiopas 45
Figur 12 Gamla reseplanerarens språkvalsmeny t.v. och den nya t.h. 46
Figur 13 Google maps 46
Figur 14 VRs webbsidor och användargränssnitt för att söka efter avgångar 47
Figur 15 Här har ”Hels” skrivits in i sökfältet var på webbsidan automatiskt föreslår tre olika hållplatser som börjar med samma bokstäver. Alternativen är enligt det språk man valt på sida, i det här fallet finska. 49
Figur 16 Språklig identitet 52
Figur 17 Spridningen av den mätta tiden i korrelation till de olika variablerna Finsk identitet (u.v.), Svensk identitet (u.h.), Finskakunskaper (n.v.) och Svenskkunskaper (n.h.) 56

Bilagor

Bilaga 1 Frågeformulär, Språkbakgrund

Språkbakgrund

*Obligatorisk

1. **Vilket datum är det i dag?**

   _____

   Exempel: den 15 december 2012

2. **Hur mycket är klockan?**

   _____

   Exempel: 8:30

3. **Kön** *
   Markera endast en oval.

   - ( ) Man
   - ( ) Kvinna
   - ( ) Annat/vill inte svara

4. **Vilket år är du född?** *

   _____

5. **Mitt/mina modersmål - fler än ett val är möjligt** *
   Markera alla som gäller.

   - [ ] Svenska
   - [ ] Finska
   - [ ] Övrigt: _____

6. **I vilken stad/kommun har du bott längst under de senaste 5 åren?**

   _____

Utbildning

7. **Mitt skolspråk i grundskolan var främst** *
   Markera endast en oval.

   - ( ) Svenska
   - ( ) Finska
   - ( ) Vet ej/Kan inte svara
   - ( ) Övrigt: _____

Familj, umgänge, arbete och fritid

8 **Med vem talar du vilket språk?** *

Mar era endast en oval per rad.

	Bara svenska	Mest svenska	Lika mycket svenska som finska	Mest finska	Bara finska	Kan inte svara/annat språk
Mamma						
Pappa						
Syskon						
Närmaste vänner						
Pojkvän/Flickvän						
Bekanta						
Styvfar						
Styvmor						

9. **Finns det någon/några av de ovannämnda du träffar sällan(att det går månader mellan att ni träffas)? Om ja: Vem träffar du sällan?**

10. **I följande situationer talar/använder jag** *

Markera endast en oval per rad.

	Bara finska	Mest finska	Lika mycket svenska som finska	Mest svenska	Bara svenska	Kan inte svara/Annat språk än svenska eller finska
I arbetet						
Fritidsaktiviteter utanför hemmet (exempelvis ishockey, ridning, religionsutövning)						
Fritidsaktiviteter i hemmet (exempelvis korsordslösning, bokläsning, TV-spel, TV-program)						
I kontakt med hälsovårdsinrättningar						
I kontakt med FPA/KELA						
I kontakt med polisen(exempelvis på gatan eller på stationen vid passansökningar)						
Då närmaste familjen är samlad i gemensam aktivitet						

1 **Hur skulle du vilja använda svenska och finska i följande situationer?** *

Mar era endast en oval per rad.

	bara tala finska	tala mer finska	Jag är nöjd som det är nu(som jag svarade på frågan ovan)	tala mer svenska	bara tala svenska	Kan inte svara/Annat språk än svenska eller finska
I arbetet vill jag						
I fritidsaktiviteter utanför hemmet (exempelvis ishockey, ridning, religionsutövning) vill jag						
I fritidsaktiviteter i hemmet (exempelvis korsordslösning, bokläsning, TV-spel, TV-program) vill jag						
I kontakt med hälsovårdsinrättningar vill jag						
I kontakt med FPA/KELA vill jag						
I kontakt med polisen(exempelvis på gatan eller på stationen vid passansökningar)						
Då närmaste familjen är samlad i gemensam aktivitet						

Språkfärdigheter och identitet

12. **Hur bra behärskar du svenska?** *

Markera endast en oval per rad.

	Inte alls	Dåligt	Någorlunda	Mycket bra	Fullständigt
Hur bra talar du svenska?					
Hur bra skriver du svenska?					
Hur bra förstår du talad svenska?					
Hur bra läser du svenska?					

13. **Hur bra behärskar du finska?** *

Markera endast en oval per rad.

	Inte alls	Dåligt	Någorlunda	Mycket bra	Fullständigt
Hur bra talar du finska?					
Hur bra skriver du finska?					
Hur bra förstår du talad finska?					
Hur bra läser du finska?					

4 **Jag känner mig som en....person.**
Mar era endast en oval.

- svenskspråkig
- finskspråkig
- tvåspråkig
- Det är inget jag tänker på.
- Övrigt: _____

15. **Hur bra stämmer påståendena in?** *
Markera endast en oval per rad.

	Stämmer inte alls	Stämmer dåligt	Stämmer varken bra eller dåligt	Stämmer bra	Stämmer mycket bra	Kan inte svar/gäller inte mig
Det känns bra att tillhöra gruppen svenskspråkiga i Finland.						
Jag känner stark samhörighet med andra svenskspråkiga i Finland.						
Svenskan värderas högt i den kommun jag bor i.						
Svenskan är en viktig del av min identitet.						

16. **Hur bra stämmer påståendena in?** *
Markera endast en oval per rad.

	Stämmer inte alls	Stämmer dåligt	Stämmer varken bra eller dåligt	Stämmer bra	Stämmer mycket bra	Kan inte svar/gäller inte mig
Det känns bra att tillhöra gruppen finskspråkiga i Finland.						
Jag känner stark samhörighet med andra finskspråkiga i Finland.						
Finskan värderas högt i den kommun jag bor i.						
Finskan är en viktig del av min identitet.						

7 **Har du något övrigt att tillägga om din språkliga och/eller etniska identitet?**

Internet

När du är på internet och besöker webbsidor från Finland eller är riktad mot den FINLÄNDSKA befolkningen(exempelvis ikea.fi).

18. **Hur bra stämmer påståendena in?**

Markera endast en oval per rad.

	bara finska	nästan bara finska	lika mycket svenska som finska	nästan bara svenska	bara svenska
På webbsidor som tillhör staten(exempelvis fpa.fi eller poliisi.fi) använder jag					
På webbsidor som tillhör kommunen/staden(exempelvis esbo.fi) använder jag					
På webbsidor som tillhör privata inhemska företag/organisationer använder jag					
På webbsidor som tillhör företag/organisationer från Sverige(men riktade mot den finländska marknaden) använder jag					
På webbsidor som tillhör utländska företag/organisationer(men inte är från Sverige) använder jag					

Bilaga 2 Frågor i det inspelade testet

Ikea

Sök reda på bokhyllan Billy på Ikeas webbsidor. Svara på frågorna:

- Hur mycket kostar bokhyllan(€)?
- Vilket material bokhyllan byggd av?

1. Öppna en ny flik här
2. Sök fram den önskade informationen
3. Skriv in svaren här nedan(du kan kopiera svaren direkt från webbsidan och klistra in dem)
4. Klicka på "Skicka"

Skriv ditt svar här:

Skicka

Clas Ohlson

Sök reda på en lödpenna på Clas Ohlsons webbsidor. Svara på frågorna:

- Hur mycket kostar lödpennan?
- Hur hög effekt har den(hur många watt)?

1. Öppna en ny flik här
2. Sök fram den önskade informationen
3. Skriv in svaren här nedan(du kan kopiera svaren direkt från webbsidan och klistra in dem)
4. Klicka på "Skicka"

Skriv ditt svar här:

Skicka

Fazer

Gå till Fazers webbsidor.

- Hitta ett recept.
- Hur mycket socker ska du använda enligt receptet?

1. Öppna en ny flik här
2. Sök fram den önskade informationen
3. Skriv in svaren här nedan(du kan kopiera svaren direkt från webbsidan och klistra in dem)
4. Klicka på "Skicka"

Skriv ditt svar här:

Skicka

Stockmann

Gå till Stockmanns webbsidor. Svara på följande frågor:

- I vilka färger finns stövlarna av märket Frillo. Hittar du inga stövlar kan du ta några andra stövlar av valfritt märke.
- Vilka storlekar finns de i(exempelsvar: 12-45)?

1. Öppna en ny flik här
2. Sök fram den önskade informationen
3. Skriv in svaren här nedan(du kan kopiera svaren direkt från webbsidan och klistra in dem)
4. Klicka på "Skicka"

Skriv ditt svar här:

Skicka

Transport

Du ska ta dig från Alexandersgatan i Helsingfors till Tölö sjukhus i Helsingfors. Nu måste du veta när nästa spårvagn går och vilket nummer den har.

1. Öppna en ny flik här
2. Sök fram den önskade informationen
3. Skriv in när spårvagnen går och vilket nummer den har här nedan
4. Klicka på "Skicka"

Skriv ditt svar här:

Skicka

Transport 2

Gå till VR:s sidor. Du ska ta dig från Helsingfors till Rovaniemi. Nu måste du veta när nästa tåg går och vilket nummer det har.

1. Öppna en ny flik här
2. Sök fram den önskade informationen
3. Skriv in när tåget går och vilket nummer det har här nedan
4. Klicka på "Skicka"

Meddelande:

Skicka